

**Tabulae Navfragii, Sev Echo Concionvm Aliqvot, Qvae
Blattarvm Inclementiam euasêre, de Festis ac Dominicis**

Qvarta Navfragii Tabvla Seu Echo Concionvm Aliqvot, Qvæ Blattarum
inclementiam euasêre, de Dominicis & Festis

Bosquier, Philippe

Coloniae, 1618

VI. In octava Venerabilis Sacramenti Eucharistici.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56172)

IN OCTAVA SACRAMENTI
Eucharistici, Auesnis, in superiore
templo, 1609.

Thema: Dixit serpens ad mulierem; Nequaquam morte moriemini: Scit enim Deus, quòd in quocumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri: & eritis sicut Dii scientes bonum & malum &c. Genes. 3.

Dicendum hodie mihi

1. Quid arboris fuerit arbor scientia boni & mali;
2. Quibus illecebris fuerunt illecti protoparentes ad vescendum; & quid fuerit id, quod promittebatur maleducantibus;
3. Eucharistia Sacramentum nunc esse pro fructu illo, Christianòsque circa illud habere se oportere omnino contrarie & aliter, quam Protoplasti circa lignum scientia boni & mali habuerunt. A. V. E.

I.

Quid arboris fuerit arbor scientia boni & mali:

Curiosus fortè & vanius, quàm par sit, aliquorù censure videri possit (Auditores &c.) id à nobis disquiri, quod disquisitiones nos iam promisimus. At reuera non est. Quandoquidè plures Episc. viri; alij

alij magni, hic quoque ingenia sua torserunt.

Et hodiè non est importunum, de cibo vetito loqui, quo die de cibo imperato agitur: aut de cibo illo agere, de quo nimis multa credendo perijimus, quo die commendatur cibus ille, & illud edulium, mysterium fidei, de quo nimis pauca, & nimis parùm credendo, tam multi pro dolor, hoc ævo nostro pereunt, vt sit *in resurrectionem & ruinam multorum, & in signum, cui contradicitur.*

Contemptis igitur calumnijs, quæro; ecquid arboris fuerit arbor scientiæ boni & mali?

Opiniones hic
variæ: quidam
enim putant
fuisse

1. *Frumenti genus;*
2. *Vitem;*
3. *Ficum;*
4. *Pomum;*
5. *Inusitatam nunc fructus speciem.*

* *1. Frumenti genus.* Ratio. Quòd Deus ferè soleat peccatis mederi, instrumentis ijsdem aut similibus, ijs quæ nocuerunt, & reos per ea castigare ac torquere, quorum vsu aut abusu peccauerunt. Elicit ex malis bona magnus artifex ille. *Sugit mel de petrâ, oleû que de saxo durissimo.*

Per qua peccat quis, per hac & torquetur. Sap. ix. vbi multa.

Sic lignum Crucis nobis remedio fuit, quòd ligni fructu (quorûdam senso) abusi essemus in protoplastis.

Hinc illud Ecclesiæ cantatissimum: *vt qui in ligno vivebat, in ligno quoque vinceretur.* Præfat.

A scorpionibus ièti, à scorpionibus curantur, aut iustis animalibus, aut herbis ità dictis, aduersus mortales animalium eiusdem nominis efficacibus. *Plinius* lib. 32. c. 15.

Idem

Idem lib. ii. cap. 3. Homini ictō à scorpionibus putatur
esse remedio ipsorum cinis potus in vino, aut oleo merisus.

A serpentibus icti sub Moysē, à serpente æneo sanabantur.

Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes vivificabuntur. 2. Cor. 15. Res eadem vulnus, quæ tulit. Ouid.

Vt Auatrix peccati Eva; Sic Auatrix meriti Maria. D. Aug. serm. 2. de Annunt.

Faceffant deinceps virorum quærimonia; iam in misellum muliebrem sexum inuehi desine (genus dæ:) nam si Eva percussit, Maria sanauit.

Hostimentum: tantum pro tanto.

Imò non sicut delictum, ita & gratia.

Pelias hasta Achillis, quæ Telephum vulnerat, eidem, factō ex eius rubigine, malagmate, salua fuit. Fabb. Poetarum.

Sed Christus cibo vetito opposuit cibum salutarem, in materiâ frumenti, in Eucharistiâ. Ergò & in frumento fuit cibus ille vetitus.

Nil prodest, quod non ladere possit idem; & contra Ouid. lib. 2. Trist.

Hanc opinionem refert Moyses Bar-Cephas Syrius, tract. de Paradiso, parte 1. capit. 19. his verbis: Censent alij frumentum fuisse hanc arborem, atque deò Christum quoque suum corpus in pane dedisse, quare contractum esset debitum, eadem exsolueretur. Ore haustum venenum; ore hauriendum antidotum. Antidotum ex frumento est; Ergò & venenum.

Sed ais; quis frumentum vnquam vocauit arborem, cui nulli rami, aut brachiola nulla, sed arista vnica?

Quis culmū arborem vocet, qui nec corticem, nec medullam habet, ac ne lignum quidem.

Responderi fortè possit; nomine arboris, etiam plantas

plantas & frutices contineri posse.

Sic *Matth. 13.* dicitur granum finapis excreuisse in arborem tantam, vt volucres coeli sub ramis eius nidularentur.

At qui possit vocari lignum, quod stipula est, aut palea, aut tunicata, & intus latens farina? Et tamen illam arborem *Genesis* lignum appellat.

Sed & de eo est illud: *Ipse lignum tunc notauit, damna ligni vt solueret.*

Et illud: *Vt qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur.*

Deinde, quid in culmo, aut frumento *pulchrum oculis, ad spectuque delectabile?* aut quid in frumento integro incoctoq; *suaue ad vescendum?* quæ tamen illi arbori adfuisse dicuntur? *Genesis. 3.*

Ergo frumentum omninò non fuit.

* 2. *Vitem.* Et vitis certè arboris nomine dignior.

Et ipsa arbor scientiæ dici aliquo modo possit, cù (senso non tantum vulgi, sed etiam philosophorum optimorum) vinum modicè sumptum acuat ingenium.

Et *Varablus* vertit: *iucundaque arbor ad erudiendum;* adnotatque ab *Hæbreis* exponi (*Concupiscibilis arbor ad intelligendum*, id est, ad faciendum intelligere, ad prudentiam comparandam.)

Hinc illud: *Fœcundi calices quem non fecere disertum?* *Horat. 1. epist.*

Ennius, poeta ille (*Ouidij* senso) ingenio maximus, arte rudis; *Ennius*, inquam, ipse pater nunquam, nisi potus, ad arma.

Profiluit dicenda. *Horat. epist. lib. 2.*

Et vinum, potus est maximè dignus doctorum oribus, vt *Nectar & Ambrosia* palato Deorum.

Hinc rude prou. *Da vinum docto; laico de flumine cocto.*

Et fructus vitis *pulcher visu, & ad vescendum suavis*, quod de ligno illo scientiæ dicit scriptura.

Et renascente post eluuiem mundo sub Noaco, eiusdem arboris fructu, id est vino, à Noaco quoque peccatum est. *Gen.*

Denique, vel idcirco vitem fuisse, est apparet, quod Christus sanguinem suum potandum dedit, sub vini specie, expiandę primorum parentum noxę.

Nec absurdè cibum dixeris fructum vitis, quoniam racemos & uvas protoplasti comedere poterunt.

Vt taceam nationum omnium, id est, totius generis humani, in amore vini propensionem, ac quemdam velut furorem, ut in rem iam olim in Adamo ab omnibus audivissimè prægustatam.

Et quis scit, an non propriè de hac re sit intelligendum illud Prophetę: *Patres comederunt uvam acetabam, & dentes filiorum obstup.* Hier. 31.

* 3. *Ficum.* Gregor. Nyssenus in cant. expressè nominat ficum.

Michael Glycas parte 1. *Annal.* Diuinus ille vir Isidorus Pelusiensis ita de hac re asserit. Christus ficum exsecratur, ut Iudæis ostenderet, se etiã adficere sapientiã posse. Subest autem huic rei quadam arcana ratio, quam à senibus sapientissimis accepimus, nimirum huius transgressionis lignum fuisse, cuius folijs transgressores pro tegumento uterentur. Hoc lignum benigna quadam ex affectione Christus exsecratur, ne videlicet amplius fructum, qui foret delicti causa, ferret.

Philopenus quidam Mabugenfis, oratione de arbore vitę in hac mente.

Petrus Comestor: *Quidam dicunt, ficum fuisse arborem prohibitam.*

Moyſes Bar-Cephas loco citato. *Credibile enim, inquit, eſt, ſimul atque de ea arbore ediffent, pudore correptos, ex eo quod proximè ad manum erat, ſubligacula ſibi comparauiffe, quibus ſua obuelarent pudenda. Ea vero ex ficulneis fuiſſe folijs facta, teſtatur ipſa ſcriptura. Neque enim ſimile veri poteſt exiſtimari, ipſos, prætermiſſa ea arbore qua proxima erat, ad aliam longiuſcule diſſitani feſtinâſſe, ex cuius folijs cōcinnatis ſubligaculis ſuam contegerent nuditatem.*

* Adde illud Chriſti de Nathanaele: *Cum eſſes ſub ficu, videre, quaſi eum iam tūm dilexerit, ſibi que elegerit comitem, cum & ipſe nobiſcum in hūmbis parentis Adæ, vt ſpicæ in ſemine, ſub ficu peccaret, edens vetitos fructus. Antequam exires de vuluâ, ſanctificauit te &c.*

Noſſe Dei, probare eſt, eligere eſt &c. vt neſcire, reprobare.

Nefcio vos, ait fatuis virginibus. Mat. 25.

* Adde, & fructum pulchrum quoque viſu, & ad veſcendum ſuauem.

Poma ficus Indicæ ſic inter folia, calore Solis, decoqui ait Plinius, vt præ dolci ſapore proxima miraculo cenſeantur. *Plin. lib. 12. c. 6.*

* Item, quòd ſuccus, ſeu lac foliorum ficus, ſi adtigerit & perliuerit partes hominis genitinas, dicitur ſtatim ad libidinem prouocare. *Iſidorus.*

Iſta dic caſtè & cautè, aut tace.

Gloſſa ſuper Genef. 3. ibi: *fecerunt ſibi de filijs ſuis pericoma* a aliquid ſimile habet.

Certum eſt autem, ſimulac hauſtus fuit cibus ille fatalis, vtrumque motibus libidinis agitatum. *Erſo.*

Vide infra, palea 12. Ioannes Temporarius &c.

I. *Goropius lib. 5. operis, cui titulus; Origines Antropianus. pag. 485. &c.* conatus est persuadere, arborem hanc fuisse eandem specie cum ficu Indicâ, cui folia lata, ad modum scuti aut peltæ, fructus valdè parvus, non maior fabâ, rotundus, in modum pomi (cuius rei faciunt fidem novi libri herbarij.) Ea; de re loquitur copiosè ex Theophrasto, Plinio, & Strabone &c. proferens quidquid potest, vt se tueatur.

Idem in eadem mente, in opere, cui titulus est, *Vertumnus.*

Liber quidam Herbarius, cognomento *Ortus Semitatis* c. 529. de Zuâ, postquam dixit, credi à nonnullis, Zuam fuisse vetitum illum fructum; subdit, alios dicere, & verius, in ficu peccatum fuisse.

* 4. *Pomum.* Quæ opinio maximè popularis. Philo Iudæus in hac mente.

Fortunitus in hymno. *Quando pomi noxialis Morsu, in mortem corrumpit &c.*

Cant. 8. *Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.*

Bartasius, primo die hebdomadæ secundæ, ferè solet pomum vocare.

Vox populi est: *Adam primus homo damnatus, scilicet a peccato, propter mala pomum.*

Pro solo pomum, fit miser omnis homo: an fortè & vox Dei?

Et illud incerti versificatoris: *Mala mali, mala mala contulit omnia mundo.*

Pictores quid dicam, qui ferè adpingunt arborem pomiferam protoplastis, & pomum vel in serpentis ore, vel in Eux manu?

Liber iam dictus Gallicus, cui titulus, *Ortus Semitatis* c. 529. habet effigiem Adami & Eux adhuc nudum, sub arbore pomiferâ, quam Zuam, aut Muzam

Græcè ait appellari, credique à nonnullis, illum esse Paradisi fructum, quo vescendo maiores nostri peccarint, & nasci in Babyloniâ: & , vt credas hinc natam culpam, & fomitem originalem; ibi dicitur Zua au- gere sperma, & vrinam ciere.

Sed est etiã in hortis nostratibus pomorum ge- nus, quæ Paradisiaca vulgus vocat, Latini mustea ap- pellant; Horatius melimela minimum durans celer- rimeque mitescens. At vnde paradisiaca, aut paradi- siana? An quia quasi cælidus missa? An quia digna se- cundis mensis incolarum paradisi, vt ambrosia? An quia ex Paradiso Adæ hîc transplantata.

* Et inde apparet, quod pomum habet id inter a- lios fructus singulare, vt pluribus sensibus placeat, nempe visui & oculis, pulchritudine formæ rotun- dæ, & picturâ versicolore; odoratui & naribus, sua- ui odore; ori aut gustatui, nunc dulci sapore, nunc acriore, nunc mixto: conuenienter illis encomiis ligni vetiti: *vidit mulier lignum, quod esset pulchrum oculis &c. genef. 3.*

Cant. 2. *Fulcite me floribus, stipate me malis: quia a- more laqueo.*

Quam sunt mitia ac dulcia Ambianensium *Ram- buræ*, Quam suauia Passipoma, id est vernaculè om- nibus excellentiora, Quam grata *Curtipenda*, quæ Itali *Calamila* appellant, quasi omnium optima.

Deus bone, præter nostratia illa, & vulgaria tot generum, tot colorum, tot saporum, quam sunt ama- bilia illa *Persica*, *Armeniaca*, aurea illa, *Medica*, & citria, illa *Punica* seu *malogranata*, item & *coto- nea* &c.

Quam sunt quædam mustea, id est, dulcia & mi- tia, *Est tant a musteis pomis suauitas, vt finis mandendi non nisi periculo fiat*; ait *Plinius*.

Quædam tantæ sunt dulcedinis, vt *Melapia* à dul-
T 3 cedi-

cedine, vel ab apibus dicta putent, quemadmodum
viam apianam siue apiam, quod præ dulcedine, &
saporis incunditate, apes ijs pomis & vuis frequenter
insideant, & hinc sua mella captent. Sunt enim car-
nes melapiorum pomorum tam mellitæ dulcedinis,
& succi tam saccarini, vt idcirco à matronis pluri-
mum expetantur.

* *Item*; nescio quo modo dolis malis, & decipu-
lis iam multis à multis retrò sæculis poma serui-
runt, vt & in solemni illâ Adæ deceptione, serpenti
illis quoque vsus videatur.

Malo me Galatea petit, ait ille. Virgil. Eclog. 3.
Pomum Discordiæ inscriptum (*Detur pulcherrima*)
in Pelei nuptijs iactum, cuius non mali causa fuit?
in primis litis inter tres Deas Iunonem, Palladem, &
Venerem, alioqui affinitate coniunctissimas; deinde
corrupti Iudicij Paridis; denique excidij Troiani oc-
casio.

Pomum Acontij amatoris, in Cydippes amantia fi-
num, in templo Dianæ iactum, & ab ea exceptum, le-
ctumque; (hæc inscriptione:

Iuro tibi sanè, per mystica sacra Diana,
Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram)
quò non miseriarum Cydippen adolescentulam vir-
ginem præcipitavit? Ita scilicet morbo perperè agi-
ta est adolescentula, creditumque ob periurium
vexari, ac tam diu vexatum iri, dum Acontio mibe-
ret, quod & tandem facere coacta est.

Quale fuit malum, quod litera pinxit Aconti,
Quà lecta, cupidopacta puella viro est. Virgil.
Hippomenis verò tria lura poma, etiã Atalantæ
virgunculæ à nuptiis abhorrenti exitio fuisse qui
nescit, qui modò Poetas vel à primo limine saluta-
rit?

Ferunt enim Atalantam virginem Schoenei filiam
proce-

procerissima m, & totâ Peloponneso formosissimâ, sed à nuptijs valdè abhorrentem, & eremicolam, à multis tamen procis appetitam ambitamque, cum mira corporis velocitate præstaret, procis suis certamen proposuisse, his depositionibus ac conditionibus; hinc, virorum; vt current inermes, ipsa telo insequeretur, & quem cursu assequi posset, venabulo confingeret; illinc, ipsius Atalantæ; vt, qui victor euassisset, eius coniugio, quasi brabeio, potiretur. Cumque sic multos, spe nuptiarum eius illectos, neci iam tradidisset; Hippomenes autem Megaræi & Meropes filius, & ipse eius amore teneretur, neque tamen per dum suorum pernicipitati satis fideret, Veneris opem dicitur implorasse, quæ tria illi aurea mala in Hesperidû horto nata tradiderit, & quis vsus eorû esset, docuerit; & his fretus, cursu cum Atalanta certasse. Cum verò parùm abesse videret, quin Atalanta præcurrentem assequeretur; aurea tum mala à Venere accepta, quàm longissimè extra viam diuersa in latera abiecisse, quorum pulchritudine capta Atalanta, dum ea colligit, aurumque miratur, Hippomeni victoriam tradiderit, sicq; ab eo recincta zona deuirginata fuerit.

Vide Hyginum Fabb. poeticarum c. 185.

Ouid. lib. 10. Met. am.

Ælianus lib. 13. var. hist. c. 1. Atalantè (istam eandem, opinor), tantum non sanctam facit. Digna sunt lectu, quæ illic de ipsâ narrantur; vbi & istud singulare. Duo, quæ stuporem hominibus inferrent habebat: singulari venustatè, & quòd hac ipsâ terrorem inijcere videntibus poterat. Nemo sanè timidus aut dissolutus homo, cû eam aspexisset, amare potuit, imò ne obtueri quidè à principio, Tantus splendor cû forma coniunctus, insipientium oculos perstringebat &c.

Quid, quòd passim nunc quoque puerulos omnes propositis pomis capi, vti & *aure lauari* videmus? dicas ab illâ primâ & ferali pomorum comestione, matris Euxæ in filios traductum affectum, & gustum.

* *Deindè*, vndè putes accidisse, vt malum idem sit quod pomum, & rursus malum idem sit quod noxium, si tamen quantitatem, quâ solâ differunt, non attendas? Nàm pro pomo, primam habet longam; pro re noxia, breuem.

Vt ibi: *Aurea mala decem misi, cras altera mittam.*
Virg.

Et ibi: *Nàm mala sunt vicina bonis.*

Fas sit suspicari id indè accidisse, quòd malum contra fas comestum, malorum omnium homini auctor fuerit.

Forfitan autem poma aurea fuerunt, vt pulcherrima, odoratissima, suauissima pleraque, omnia saluberrima &c.

Adde, interpretationem Chaldaicam, vocare *salutiferam oculis* arborem illam. Nàm certè experientia docet, instillatum oculis rorem, ex aureorum pomorum corticibus erumpentem, vim habere abstergentem, & oculos acuentem.

Et certè Persica illa poma aurea, rotundiora, & maiora, corticis durioris & crassioris, aut illis millima, Venetijs Adami poma appellantur. *Carolus Stephanus in Seminario suo pag. 52. tit. Malus Medica.*

Aut, quis scit, an non fuerint Mandragoræ, genus pomi, quod Latini vocant malum terræ, Magi autem falsò fabulantur habere radicem formam hominis repræsentantem, vndè & Anthropomoros à Grecis vocetur, quod etiam nonnulli opinantur, quibusdam foeminis calore & siccitate sterilibus de-

center datum in escam, ipsas disponere ad conceptum, & adferre foecunditatem? certè semen continet renis effigie per medium crenatum. Vide F. Bartholomaei *Anglici Minoritæ Proprietarium lib. 17. c. 104. dixi Minoritæ, quia tituli librorum tacent.*

Genes. 30. *Egressus Ruben, tempore messis triticeæ, in agro reperit mandragoras, quas matri suæ detulit. Et infra. Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filij tui vir tuus.*

Et certè poma insana vocant (vt docet Barbarus in Dioscoridis caput 79. lib. 4. de Mandragora) nostri, Poma Cupidinis: (Gall. *pommes d'amour*) & præterea sunt folijs propè ficulneis, flore specioso, & candido, quæ Genesis narrationibus de arbore vetitâ facis conueniunt.

Huc quoque facit, quòd nec ad venerem elephantus accedit, quem admodum harum rerum periti tradunt, nisi mandragoram degustet. Nam prius quàm hoc fiat, nullam coitus libidinem experitur. Quapropter fœmina sunt am mandragoram comedit, eandemquæ mari porrigit, & hoc pacto ad consuetudinem veneream accedunt. Hoc autem manifestò referri ad homines illos primum conditos debet. Nam & illi, ante ligni vetiti degustationem, libidinibus superiores erant. Verum post eam, cum Eua rem Adamus habuit, eaque Cainum peperit. Mich. Glycas Annal. parte 1.

Contrà tamen dici possit, largè poma dici à Seruio, quæcunque corio molliore tecta sunt, id est, omnem arboreum fructum rotundum, qui corticem mollem habeat, vt vel eo à nucibus differant, quæ largissimè poma dicuntur, vt apud Ouidium:

Nil ego peccaui, nisi si peccare fatemur

Annua cultori poma referre suo.

Ouid.

aut quicunque alius in eleg. de Nuce.

Et apud Plinium, vbi ait de Nuce: *Solum hoc pomū natu-*

natura compactili operimento clausit : ne praefra-
pites, pomum proprie dictam, eam arborem fu-
isse.

* s. *Inusitatam* nunc, & forte reliquis profane-
bus longe praestantiorum : certe inusitatam hic, &
vulgò non visam.

Non tamen idcirco ita dixerim, quasi si vulgaris
fructus fuit, Adamum neque peccauisse putem, ne-
que poenam commeruisse (vt quidam aiunt) non.
Nam cum res aliqua lege prohibita est; non refert,
sitne ea praestans, an vilis, neque ad meritum & pra-
miun obedientis, neque ad culpam & poenam retri-
butarii, sed sola spectatur vel obedientia vel contem-
tus.

Quaecumque exili de re Reges condant leges, sem-
per grande nefas est eas per contentum transgredi,
non ratione rei, sed praecipi, & personae praecipien-
tis adspectu.

Literas suas praecipiat Rex non resignari ante cer-
tum tempus : reuerenter excipi ; citissime iis ob-
temperari; nihil refert, an de muris, an de moribus a-
gant, vel aureisne characteribus, an atris sint scriptae,
si contemnantur.

Quid erat, Remum, muros nascentis Romae ad-
terreos, humiles, & vix dum surgentes, imò mo-
dum quidquam praeter fulcum transiisse? morien-
dum tamen illi idcirco fuit, quia ex contentu mani-
festario edicti Regis fratris Romuli procelisisset. Vi-
sum sanguine sancire imperium.

Quid est, puerulos trimulos aut quadrimulos, ara-
men vt furti rei à vobis recte virgantur, non ratione
rei, sed praecipi, sed periculi &c.

Quid est, carnibus aut ouis vesci, Quadragesima
li tem-

si tempore? aut Quadritemporalibus? Butyro, & lactinijs vinere, vbi & quo tempore Ecclesiæ quædam non solent?

Attamen ea crimen habent, à contemptu sanctæ Mariæ, & legis.

Quid erat Machabæis porcinam gustare? præmori tamen maluerunt.

Quid martyribus, hostias & cibos Diis iam immolatos admittere? aut thus in conspectu idoli incendere?

Maluerunt tamen omnes mori, quàm vesci, quàm thus adolere, non rem sed Dei legem intuentes.

Draco Atheniensium Legislator non res fortè, sed Regum Legumque irreuerentiam spectauit, cum capite plecti voluit, tam qui desidiæ damnati essent, aut qui olera surripuissent, quàm qui hominem occidissent, vnde illum Demades dicere solebat, non atramento, sed sanguine leges scripsisse. *Aul. Gell. lib. 12. Noct. Att. cap. 18.*

Sed & Stoici fortasse, cum peccata omnia paria censuerunt.

Non ergò idcirco inusitatum fuisse atque excellentem eum fructum dico; sed quòd credibile sit, Deum non fuisse permissurum, tanti mali instrumentum ab hominibus nunc passim adhuc haberi.

Vt enim mòx à peccato, Paradiso Voluptatis eiectum Adamum ait scriptura, & nunc adhuc inaccessum quidam putant: sed & serpentis formam valde mutatam constat, si non facie (quam muliebrem, & minimè horrendam ante peccatum fuisse quidam censent) certè incessu, cum pedibus antè adtolleatur, nunc humi serpit, iuxta illud: *super pectus tuum gradieris, Genes. 3.*

Ità

Ità verisimile est quoque arborem illam, esse potius esse potuit, à Deo fuisse damnatam, ut velibi aresceret in æternum, in pœnam tam exitialis ministerij, ut ficulnea illa, quæ Christo esurienti visa cum folijs, fructus tamen non habuit; vel ut homines hinc perpetuò carerent illo fructu, cuius abusu tam exitialiter in Deum peccauissent; vel certè spontè, ut sit, ipsis protoplastis sic deindè exsam fuisse, ut neque ipsam, neque eius semen ex Paradiso voluptatis hinc secum intulerint, transplantarint, & propagarint.

Adde, non legi dispensatum de eius esu post peccatum.

Item; si hinc inde ab eis vel translata ac transplantata, vel hic confita inter cæteras ab eis iam exilibus inuenta quoque est; valdè mirabile est eos eius notitiam, ac ne nomen quidem, posteris suis non tradidisse.

Et profectò, si arbor illa eadem specie usquam existeret, verisimile est, eam nobis instinctu naturæ horrore quoque futuram, quoties obtutibus nostris sese offerret, ut accidit nobis, visis fortè serpentibus aut colubris quibuscumque, instinctu scilicet illo, & obscura memoria serpentis illius, cuius ministerio decepti fuimus in protoplastis.

Fremimus mōx, pedemque referimus omnes, Quid? etiā nescio, quomodo recrudescunt vulnera, & sanguine fluunt, etiam exhausta, & arentia, admoto cadaveri parricida.

Imò; videmus, viros omnes ad primum cum mulieribus iurgium, improperare, quod ab eis vir deceptus est, ut ut natura ferat viros in amorem fœminarum.

At à nullo tamen neque pomorum, neque ficum

gene-

genere fic abhorremus, nullique lapsum illum nostrum impropereamus &c. Ergo ignoratur, &c.

Vt appositis excubijs, & flammeo gladio, studiosè cauit Deus, ne arborem vitæ Adamus adtingeret; ita arbitrari licet, factum de ista scientiæ boni & mali.

* Quòd autem arguitur, fuisse ficum, ex perizomatibus inde factis; non satis firmum videri possit.

* i. Nam ex ficus folijs potius, quam pomi, ea consueverunt, quòd huc aptiora, utpotè latiora, videbantur.

* ij. Quòd si ficus nocuisset, etiàm eius folia debebant esse suspecta, & metuenda.

* iij. Quòd si ficus comedissent, Moyses referens *consuisse folia ficus*; videtur additurus fuisse pronome relatiuum (*eiusdem*) vel simile.

* iiij. Ad illud: *Cum esses sub ficu &c.* dici potest: vel paulò ante illa verba, Nathanaelem sub tali arbore, procul à conspectu Christi, fuisse: vel, intelligi, quòd tùm sub ficu fuerit in Adamo, cum *in medio ligni paradisi à facie, & ira Domini Dei*, malè sibi conficius scilicet latitaret, non cum sub ficu, ficibus vetitis vefcens, peccaret.

Nam profectò, aiunt ficum Indicam vastis ramis transfundi, eosque adeò in terram curuare, ut suo pondere in terram infigantur, ac sic nouam, in circuitu parentis, id est stipitis, propaginem faciant, tantamque vmbra densitate præstent, ut pastores, sub ramis eius, ab iniurijs æstuum ventorumque sese tueantur. *Plin. lib. 12. cap. 6.*

Ibi ergò, velut in vmbrosissima sylua, tutum sibi latibulum protoplasti crediderant.

Abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi. Gen. 3. vel, ut legit Chald. inter. in medio arboris horti.

* Dein-

* *Deinde; & aliter subscuerat*, cum scilicet erat in lumbis Adami, quos foliis ficus pretegerat.

Ergo fortè Ficus ibi fit mentio, quòd & tegumentum nuditati protoparentum præbuit, & latebras subitæ eorum formidini, non verò etiã gulæ ac vetitæ voluptati ministerium. Imò tunc vel foliorum eius tegmina fuissent ipsis cætienda, ne aspectu eorum, Deo peccati sui quasi memoriam refricerent.

* *Denique; si penes homines est*, & vulgò in hortis nostris aut syluis ea arbor; quo iure nunc & hic illa vesci magis liceat nobis, quàm tunc & ibi protoplastis? Vbi, & quo libri sancti capite dispersatum est præceptum negatiuum, aut inducta edendi libertas, nisi fortè sub Noe, aut sub D. Petro, in illâ visione, qua nihil commune deinceps dicendum esse didicit?

Acto. 10. *Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris.*

An fortè meruit ipsa transgressio, vt vti postea licuerit ipsis & posteris?

An semel tantum, & illo tempore, & ad tempusculum, præceptum illud genus humanum in suis Principibus obligauerit?

An fortè penes homines quidem est, & in promptu, sed ignota & adhuc vetita? nusquam neque hoc reperio, neque ita esse opinor. Decuit enim bonitatem ac Iustitiam Dei, vel omninò abscondere hominibus lapsis arborem illam, vel si etiã obuiam & familiarem esse voluit, eius usum esumque facere licitum, vel adhuc illicitam arborem notissimam facere, vt caueri posset. Sed iam de his fortasse plura satis.

At cur cognominata
Arbor scientia boni & mali? an fortè, vel

1. *Arbor antè insita?*
2. *Ab experientia vtriusque, consequente?*
3. *Ab antiphrasi & sensu contrario?*

* 1. *Arbor antè insita?* In ea sed praua opinione plerique, mendacium serpentis sequuti, afferentis inesse ei vim dignoscendi boni & mali.

Ioseph lib. 1. Antiq. c. 1. *Arbori enim, inquit, acuminis & cogitandi vis inerat.*

Ioann. autem Damascen. lib. 2. fide de c. 11. docet, arborem illam lignum scientiæ adpellatam, quòd adferret cognitionem propriæ naturæ. Eam verò cognitionem adultis & perfectis vtilem esse; imperfectis autem, & ad concupiscendum pronis, inutilem & noxiam, & idèd prohiberetur fuisse Adamo adhuc imperfecto, ne arborem illam adtingeret. Sed is Damasceni sensus allegoriam sapit, de quâ nunc nihil: de Philone autem dicamus.

Fuerit scilicet illa arbor Protoplastis, quod Plato aut Aristoteles suis discipulis? aut, quod Bibliotheca & libri, scientiæ studiosis? aut quod Apostolis Spiritus S. An fuerit vt fluius quidam Phrygiæ, cuius tam admirandam naturâ fabulantur, vt parcè potus & cerebrum purget, & insaniam tollat, contra largius, lymphatos agat? *Plin. lib. 31. c. 2.*

Qui bibit, indè furit. Ouid. lib. 4. Fast.

An aliquid fuerit Elleboro Anticyrarum simile, vim habens insaniam aut dementiæ purgatiuam? *Ouid. 4. de Ponto.*

Hanc sententiam sequuti videntur hæretici illi, qui à Tertulliano de præscriptione hæreticorum, & ab Epiphanio hæresi 37 dicuntur Ophitæ, quasi dicas Serpentina, qui pro Christo serpentem colunt, quòd

quod hominibus autor fuerit adipiscendi scientiam, cum esum illius ligni persuasit.

Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum, imò serpentis terram comedentis.

Sed contra stant opt. quisque, & rationes.

Mich. Glicas Annal. parte 1. Nec enim arbor illa, quemadmodum Iosephus & Nemesius Antistes Emeſenus declarant, eiusmodi naturam habebat, vt ex se decerpentibus inderet prudentiam, quã bonum ac malum agnoscerent.

Moyſes Bar-Cephas tract. de Paradiso parte 1. c. 19. Dicimus minimè adpellatam esse arborem scientia boni & mali, quòd ipsa esset pradiſa cognitione, quã inter bonum & malum posset dijudicare, neque etiam quòd ipsa eius rei scientiam in Adamum contulerit: Nam illiusmodi cognitionis expertem penitus fuisse arborem vel hinc intelligas, quòd ne brutã quidem, nedum rationali animã fuerit pradiſa . . . Rationali . . . omnino caruisse certissimum est, cum nullã facultate rebus pro arbitrio vtendi dotata fuerit, neque aliquam à conditore legem acceperit, qualem ijs ille imposuit, quæ ratione donant.

Rationes quoque expugnãt. } 1. Inuidiã tunc in Deo iustã suspiciõis
quẽdã sup̄te ab } 2. Præuiã in Adamo scientiã
3. Impossibilitate.

* 1. Inuidiã tunc in Deo iustã suspiciõne, quilibet tam facilem ac suauem augendã scientiã prudentiã viam hominibus inuidisset, vti eum suspens falsò criminabatur.

* 2. Præuiã in Adamo sciẽtia, multis arg. euidentissima, vtpotè, } 1. Animã rationalis
2. Impositione nominum
3. Lege ei impositã
4. Agnitioe vxoris
5. Monogamia professione
6. Imagine diuinã

7. *Affectatione Diuinitatis;*
 8. *Priuatione.*

*j. *Anima* rationali, qua pollebat, cui ætate iusta iudicium boni maliq̄ue inest.

*ij. *Impositione* propria nominum cuiusq̄ue rei, maximè animantium.

Genes. 2. *Omne quod vocauit Adam anima viuentis, ipsum est nomen eius.*

Quin etiã vxori nomen dedit, vocans *Viraginem*, quia de viro sumpta esset. *Issa autem Hebræorum lingua vocatur mulier.* Ioseph. lib. 1. Antiq. c. 1.

Nominum autem recta impositio, est magnorum artificum, Physicorum, & rerum naturæ peritorum. *Vide Platonem in Cratylo toto Dialogo.*

*iij. *Lege* ei imposita, & quidem cum tantæ poenæ comminatione. Nemo enim sapiens leges figit amentibus, vel non satis inter bonum malūq̄ue discernentibus; neque Iustus quisquam minas mortis interponit non intelligentibus, neque culpæ, neque poenæ malum.

Quis adhuc lactentem vetet flere, vel aquæ ductum suum, ac sentinam corporis naturalem foedè noctu, & in fascijs exonerare, virgis ostentatis? Ipsis enim & talibus Corcyra libera est, vbi libet, licet.

Quis vel adhuc cœcos catulos iubeat non gemere, matrem non suspirare? &c.

*iiii. *Agnitione* vxoris, & vndè esset, & cur esset, simulac illam vidit. Non enim tantum ille sexum discreuit à suo differentem, sed etiam à se ortum habere dixit, & quo modo, quibusq̄ue ex materijs. *Hoc nunc os ex osibus meis (inquit) & caro de carne mea De viro sumpta est.* Cur autem esset intellexit, cum vxorem credidit.

Sed & Matrimonij leges sciuit, cum dixit: *Prop-*
 V *ter*

ter hoc relinquet homo Patrem, &c. Adhærebit, animo, fide, ac thoro.

* v. *Monogamia* necessariæ professione. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem (aiebat,) & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne vna.* Genes. 2.

Vnus vni adhærebit. Dumtaxat duo erunt hoc fadere comprehensi. Alterius alter totus erit, & contra; hostimento non quidem pari, sed sic diuinitus decreto. *Vide Scotum in 4. sent. dist. 33. q. 1.*

Adhærebit vni; non quæret diuortia, ac noua deinde consortia. *Consenescet, con senescenti uxori maritus.*

* vj. *Imagine* diuinâ, quæ non est sine ratione. Fuit enim ad imaginem Dei compositus.

* vij. *Affectatione* diuinitatis, quæ esse non potuit in ignorante diuinitatis, aut supremi domini præstantiam.

Ignoti nulla cupido.

Nihil volitum, nisi præcognitum, ait schola.

Quis amare valeat, quod ignorat? Greg. hom. 36. in Euang.

Oculi sunt in amoris duces.

* viij. *Priuatione.* Ignorantiam humanam Theologi poenis peccati primitiui adnumerant, in Adam quidem priuatiuè, in posteris verò eius negatiuè. Ergò antè inerat illi scientia.

Audio exuuias? Induuias subaudio. Spoliari enim non potuit, nisi vestitus. *Audio aliquem in paupertatem incidisse? subaudio aut diuitem fuisse, aut aliquid possedisse.* Ut nemo dat alteri quod non habet, ita nec amittit, quod non habuit.

Audiens priuationem, habitum subaudit' antecessisse. *Audio Adamum post peccatum hebetatum subaudio antè acumine polluisse.* Ergò.

Et por-

Et porro quæ pœna peccati esset ignorãtia, si ignorans natus esset?

Nam culpa, quàm pœna, tempore prior; emendari, quam peccare, posterius est, vt aiebat Pætus Thralea. Tacitus Ann. lib. 15. c. 5.

Alioqui non male Ciuilis ille, olim Batavorum Dux, armans in Romanos: *Aufos aut libertas sequetur, aut victi ydem erimus.* Cornel. Tacit. lib. 4. Hist. cap. 4.

Non nisi sub Tyrannis accidit, cadere, male esse & que obsequentibus, deditis, & victis. Solent qui Reges sunt, bonique principes,

Parcere subiectis, & debellare superbos. Virgil. 6. Æneid.

* 3. *Impossibilitate.* Arbor enim ipsa carebat ea scientia. At nemo dat alteri quod non habet:

* 2. *Ab experienciã* vtriusque consequente. Facti inde hebetissimi scilicet: Arcades, Bœoti. In hac mente vulgò omnes.

Michael Glycas Annal. parte 1. *Tamet si litera sacra illam scientiã lignum nuncupant, non idcirco dicendum nobis est, talem ei vim adfuisse: sed quia mandati transgressio in eo facta est, de quo consequit a porro est peccati agnitio atque pudor, idcirco nomen hoc meruit.*

Moyles Bar-Cephas de Parad. parte 1. c. 19. *Dicimus arborem scientiã boni & mali illam esse appellatam, quia per eam reipsã facto periculo Adamus agnouit bonum & malum, bonum Obedientiã, malum rebellioni. Reipsa, inquam, id est experienciã, cum antè speculatiuè abundè eadem nosset.*

Aliter enim intelligit & scit vim morborum Hippocrates cum sanus est; aliter, cum eger est; aliter vim medicamentorum, qui legit, hoc tantum; aliter, qui gustat.

Aliter scit præstantiam vini aut Canarici, aut Rhe-

Rhenani &c. qui de eo aliquid legit, vel audit; aliter qui libavit, aut qui vti Noe, inebriatus est, & in tabernaculo suo nudatus. *Genes. 3.*

Eucherius in questionibus vet. test. In custodia precepti scientia erat boni, & in transgressione precepit, scientia erat mali.

Rupertus Abb. in hæc verba. *Illud sanè sciendum, per anticipationem (quod schema Græcè prolepsis dicitur) dictum esse lignum scientiæ boni & mali. Non enim ex ore presentis veritatis Dei, dicentis, In quo cumque die comederitis ex eo, morte moriemini, sed ex posteriori fallaciâ Diaboli, nominis huius origo manavit, qui manducare persuadens, eritis, inquit, sicut Di. scientes bonum & malum. Dolendâ scriptor memoria lignum illud notavit, tanquam diceret, Ex omni ligno paradisi edendi licentiâ dedit, solum illud, quod ex euentu per contrariû dicitur scientiæ boni & mali, lignum interdixit. Scientiæ experientiæ, quam*

vocant, hinc fuit

1. In Deo, vel Angelis
2. In Adamo.

* j. In Deo, vel Angelis.

Francisc. Vatablus annot. marg. ad capit. 2. *Genes. Ab euentu sic dicta arbor, quia per eam Deus erat prelaturus, essetne obediens homo, an non.*

Eugubinus in capit. 2. Genes. Quia per illud cognosci debebat, vtrum homo esset bonus, obediens, constantis, an verò malus, inobediens & inconstans.

Fuit arbor ista Lydius lapis voluntatis humanæ, bonane esset, an mala, an mandati diuini obseruans, an contemtrix. Fornax aurum probat, arbor ista mentem Adæ.

* ij. In Adamo.

Francisc. Vatablus vbi sup. *Aut quia cognouit Adam, per esum fructus vetiti eius arboris, bonum quod amiserat, & malum, in quod incurreret.*

Eugubinus

Eugubinus in capit. 2. Genes. Quia per eius manducationem homo nosciturus erat, quam iacturam fecisset, ex qua felicitate cecidisset, videns agminatim mala in se irruere, bona recedere cum immortalitate; mala cum morte accedere.

Sic & F. Hieronymus de Oleastro.

D. Thom. opusc. 3. cap. 188. Non quia haberet virtutem scientiae causatiuam, sed propter euentum sequentem, quia scilicet homo, per eius esum, experimento didicit, quid intersit inter obedientiae bonum, & inobedientiae malum.

Chaldaica versio suffragatur: *Ex omni, inquit, arbore horti comedens comedes, & de arbore, cuius fructu comedentes scient inter bonu & malu, non comedes ex ea.*

Cyrill. lib. 3. in Iulianum.

D. August. lib. 14. ciuit. cap. 17. lib. 8. Genes. cap. 6.

Theodoret. q. 26. in Genes.

Eucherius lib. 1. in Genes.

Consueſſe autem scripturas ab euentis saepe nominare, Patres probant his ferè exemplis.

Consueuerunt litera sacra de rerum euentis nominari etiam indere. Mich. Glycas Annalium parte 1.

Aqua contradictionis dicuntur, non quae contradictiones facerent, sed quod ibi populus in contradictionis ac diffidentiae culpa incidit. Si enim ita vocaretur, quia tales redderet potores suos, etiam Moyses ipse in idem contradictionis vitium incidisset. *Ex Chrysostomo, Seruiano, & Mich. Glyca.*

Sic puteum quendam iurgij appellarunt, cum puteus iurgatus non esset, sed quod de puteo ipso pastores inter se, contendissent. *Genes. 26.*

Alium quoque puteum iuramenti, non quia ipse iuratus esset, sed quia de ipso facta fuerant iuramenta. *Genes.*

Item cumulum, quemdam lapidum vocarunt, cumulum testimonij, qui nullum potuit dicere testimonium, sed

sed quia apud ipsum peracta fuerit contestatio.
Genes.

Item *sepulchra concupiscentia*, quod ibi interisset, qui, fastidito manna, carnes appetiissent.

* 3. *Ab antiphrasi*, & sensu contrario, quod scilicet inditam illam ante, aut infusam, scientiam boni & mali plurimum deminuerit.

Rupertus hic. *Ex omni ligno paradisi edendi licentiam dedit, solum illud, quod ex euentu per contrarium dicitur scientia boni & mali, lignum interdixit.*

Rabbi Moyses. *Cum Adam ante detractionem precepti recto uteretur intellectu... simul (ac) peccavit, debilitatus est intellectus, at sensus emergerunt.*

Ea phrasi appellant bellum, quod minimè bellum est gall. prou. *c'est vn laid ieu, de s'entre-tua.*)
Parcas, quæ minimè parcant: Lætum mortem, quæ minimè læta est.

Arbor ergo scientiæ boni & mali dicta, quæ verè sustulit omnem scientiam, sic vt *arbor ignorantia* potius dici debeat, à proprietatis dicendi affectatoribus.

Indè, Adamo, & cuius posterorum, usurpauit Socraticum illud; *vnun scio, quod nihil scio.*

Et illud Pauli: *Nihil arbitratus sum me scire nisi vos.*

Exindè accidit, vt quæ nunc scire videmur, (is tantum exceptis, quæ literis sacris edocemur) non tam sciamus, quàm timidè opinemur; scioli magis, quàm scientes.

Scientia enim certi est; opinio, incerti, & cum metu contrarij.

Iam *Veritas in puteo profundissimo demersa est*, vt credidit Democritus.

Adam verò ip-
 senouā indè ig-
 norationē suā
 ostendit variè

1. Abdendo se, & suæ carnis rebelli-
 onem;
2. Crimen transferendo;
3. Imperitè vestem induendo;

1. Abdendo se, & carnis suæ rebellionem.

*j. *Se, inquam, cum vxore, vel sub ficulneorum
 ramorum densitate, vel nescio quo dumeto, aut pro-
 ximo luco: Abscondit se Adam & vxor eius à facie
 Domini Dei, in medio ligni Paradisi.*

Genes. 3.

Quam stultè, Quasi esset vsquam locus, in quo nõ
 esset Deus.

Quasi vel iàm tandem cœpisset ignorare, Deum
 esse, cuius centrum vbique sit, circumferentia autem
 nusquam, iuxta illud psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo,
 & quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum tu il-
 lices &c.*

Quasi iuxta te & intra te non sit Deus, interior
 ipse tibi, quàm tu ipsi tibi.

*ij. *Et carnis suæ rebellionem, consuerunt enim sibi
 folia sicus, & fecerunt sibi perizomatia.* Genes. 3.

Quàm pueriliter, tamquàm sicut videt homo, &
 Deus videat. Iob.

Quasi velum omne non sit Deo pellucidum & trās-
 parens.

Sic Bimuli pueruli, obducta antipendio suo facie,
 ferio putant à matribus etiàm absidentibus se non vi-
 deri, putant, inquam, & dicunt confidenter.

Sic Mugil piscis, cum sibi metuit, abscondito dū-
 taxat capite, totum se latere putat, piscium certè
 stultissimus.

Sic aiunt & Struthionem, cum planè effugere non
 potest, tam stolidum esse, vt collū suum frutici in-
 gerat, ac sic tota se corpore satis tectum existimet.

At plusquam Lyncei sunt oculi Dei, quorum aciem non vel septemplex murus remoretur, nedum pauca ficus folia tumultuariè confuta.

Iob. *Quis mihi det, vt inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus.*

* 2. Crimen transferendo, in vxorem, imò & in Deum ipsum.

Mulier, inquit, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno. &c.

Q. d. non spontè, aut motu (quod aiunt) proprio peccaui, sed ab vxore tractus, ac persuasus.

Prou. Gall. *Mala societatis vsu, aditur suspensum.*

Quin etiam obliquè Deum notat. q. d. *Quamdiu solus fui, non peccaui; si solum reliquisses, adhuc innocens essem. Non mea me culpa, sed vxoris, sed & tua me perdidit.*

Aut, si sociam daturus eras, probam dedisses, malique dehortatricem.

Aut, nullum a te dari mihi, aut certè probam oportebat: sociam & adiutricem, vt dicebatur; non verò fallacem, & hortatricem ad malum. *Faciamus ei adiutorium simile sibi, aiebatis eam creaturi. Egregium verò adiutorium, per quod & nequior sum factus, & infelicio.*

Melius est solum esse, quam vti comite laud commodo aut improbo, ait prou. gall.

Q. d. tua partim culpa impulsus, euerfus sum, vt caedem. *Culpa mea est; quamuis hæc quoque culpa tua est.*

Verba malitiæ sunt hæc, quibus magis augeas, quam deleas culpam. D. Bernard. ser. 2. super M. flus est.

Imò puræ putæ blasphemix.

Quis vnquam placauit Iudicem, grauius iritando

tando, accusando, in communionem culpæ trahendo? *Me mihi prodis? ait. Et: addis mendacia culpæ?*

At confitens, supplex, & quem culpa pœnitet, penè est innocens. Senec.

Adcò scilicet illum paulò antè tam sapientem virum, esca illa feralis dementauerat.

* 2. Imperitè vestem intuendo. Fecit enim eis Deus tunicas pelliceas, & induit eos. Genes. 3.

Vnde suspicari quiuis possit, neutrum scisse quorsum eæ factæ vestes essent; quid fursùm, quid deorsùm adducendum esset; pedesne an brachia manicis indnenda, sed ità Dei manibus fuisse vestiendos, vt à matribus aut nutricibus sesquimestres pufiones.

Egregiam ergò arborem scientiæ boni & mali, quæ sic heberet caligine sensus.

Imo verò arborem aut ignorantia, aut dementia, aut insania.

Qui bibit inde, furit: procul hinc discedite. queis est Cura bonæ mentis, qui bibit inde furit, ait de Gallo flumine Phrygiæ Ouid. lib. 4. Fast.

Mors in ollâ, mors in ollâ.

Ex insanis illis pomis fuisse dixeris, quorum vel cortices vino mixti & hausti, ità hominem soporant, vt nec secantem, nec vrentem sentiat, quorum etiàm quantitas nimia, lætifera sit.

Ergò ibi antiphrasis verbum sit per contraria dictum. Ioh. Despaut. noster lib. de figuris.

Arbor scientia, id est, Inscitiæ, Ignorantiæ, Amentia, Insania summo gradu.

Hinc omnes sumus dementati.

Quod autè D. August. ità scribit: *Neque enim quia inde contra preceptum manducauerunt, ideo factum est*

illud lignum, lignum scientia boni & mali, sed utique etiam si obediens essent, & nihil inde contra preceptum usurpassent, id rectè vocaretur, quod ibi eis accideret, si usurpassent (lib. 8. de gen. ad literam) iam dictis non adnerfatur. Nam sic quoque obedientia euentus si obediissent, dedisset ipsis & Angelis scientiam sui, quod boni essent, & perpetuam experientiam boni & commodi cuiuscumque obediens consequentis, quo saepe uti potuissent.

I I.

Quibus illecebris illecti protoparentes ad vescendum & quid fuerit id, quod promittebatur manducantibus.

Videte autem (Auditores) quam astute nōrit inescare homines fannio ille Inferorum.

Fistula dulce canit, volucrem dūm decipit auceps.

Aurei montes in promissis; sed ferrei; imò terrei in representatione.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Horat. in Arte.

Eritis (inquit) sicut Dii &c. Quid dignum tantis rat hic promissor hiatu? Horat. in Arte

Singula { 1. Mentitur variè } 1. Negando verum;
videamus { 2. Calumniatur } 2. Affirmādo mult a falso
 { 3. Amphibologijs utitur, & spiris serpentinis.

* 1. Mentitur. Qui enim aliter, qui Mendax est ab initio, & mendacij parens?
Medicum scilicet acturus venerat, cui generi hominum concedit Plato aliquando mentiri. Plato lib. 3. de Repub.
Medicum

Medicum, inquam, sed qui homines antè Lynceis oculis, & clarissimi visus, non eluscaret tantùm, sed omninò excæcaret, & ex viuentibus & alioqui futuris immortalibus, ægros faceret ac mortales, hæreticorū miracula deindè futura præsignans, qui ex viuis fanisque norunt mortuos facere, cum volunt Catholicorum miracula dolis malis imitari.

Nucibus puerulos, viros mendacijs ac periurijs fallendos putauit scilicet, quod postea Philippum Macedonum regem (opinor) dixisse ferunt.

* j. *Negando verum, atque infitiando.* Nequam (inquit) *morte moriemini*, cum omninò ita fore Deus prædixisset. Deus ait, serpens negat. Erit (ait Deus) non erit (ait veterator.) vt nunc Calviniani. Christus enim ait: *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus* &c. Calviniani, non est, sed figura tantum.

* ij. *Adfirmando multa falsa.*

Aperientur oculi vestri (ait) qui tamen longè hebetiores futuri erant.

Quasi antè conniuerent, quasi antè instar catulorum, nimis festinante partum matre, cæci editi fuissent, ita loquitur, hoc primum; & quasi collyrium certò lucem allaturum proferret. Hoc secundum; vtrumque tamen falsissimum.

Quos lynces se effecturum promittit, talpas faciet.

Et eritis sicut Dii, similes Deo; vel (vt alii vertunt) *sicut Angeli*. nam vtrumque significat vox Hebræa ELOHIM.

Dixeadetis, aut Angeli, si non natura, certè gratia, similitudine, potestate, libertate, nulli quàm vobis subditi, & iuris omninò vestri. Nec vir sub Deo, nec mulier sub viro erit. Hoc tertium eius

eius mendacium. Nam deinde tantum à libertate illi abfuerunt, ut suis ipsi ministerijs, & bestijs, quibus initio præfecti fuerant, aut subditi fuerint, aut non amplius ipsis timendi, atque ipsas formidaturi. Imò ne suæ quidem carnis domini remanserunt.

Non quid volo bonum, hoc ago.

Eritis scientes bonum & malum, rerum naturas, erroresque, & stultitiam. Nihil ignorabitis. Hoc quartum. Nam (ut ante dixi) inde ex abundè doctis, euasimus veri fratres ignorantia & incitiæ adeo ineluctabilis, ut nunquam post aditas tot scholas, tot auditos tam longo tempore præceptores, tot lectos libros, quisquam Adami innocentis scientiam hinc sit sine gratia aliqua priua & miraculo, consequuturus.

Nominis penè sui oblitus tunc fuit Adamus, ut quondam nobilis ille philosophus Georgius Trapezuntius, quem ferunt extrema senectute, omnium literarum quas antea nouerat, imò & nominis sui oblitum fuisse: Paulus Iouius etiam scribit, propemodum delirasse. *Iouius in elogijs doctorum vrorum, Elog. 25.*

At quàm splendida & speciosa fuerunt illa mendacia, tam fuerunt illecebrosa, & quasi philtora.

* j. *Eccui enim non placeat, oculos sibi vel mentis, vel corporis, aperiri, si clausi sint, aut hebetiores Domine, ut videam*, ait ille cæcus Christo transeunti. *Aperientur oculi vestri*, ait iste.

* ij. *Eccui non placeat non modò vita prolixior, sed ipsa immortalitas?*

Facilius reperias, qui vitam vituperet, quàm qui fastidiat.

Quan.

Quanto Auro redimit vitam, quum potest, æger
desperatus, captiuus, damnatus &c.

Adeò viuere carum est, vt nonnullis fatius sit
turpiter viuere, quàm honestè emori;

Et propter vitam, viuendi perdere causas.

Et repertus est olim Gandau, qui vt meritam ipse
mortem euaderet, patrem merita quoque morte &
decreta à Iudice obruncando affecerit, quod in fili-
um noluerat pater ipse, hic magis pius, cuius impie-
ratis adhuc monumentum in ponte Gandau extat,
statuis illic vtriusque æreis constitutis.

Matres verò etiam olim repertæ in sexu illo mise-
ricordiæ, vna plures, quæ vitam sibi, morte ac deuo-
ratione prolium suarum, produxerint, vt Maria Eleaza-
ri filia nobilis, obsidente Ierosolymos Vespasiano, &
illa altera in libris Regum memorata.

Eritis ergò sicut *Dij*, ait iste, id est, immortales &c.
dignum operæ tantillæ pretium, ita Satanæ libra; sed
non Archeali, aut viri iusti, cuius libra, gratia Dei
omnibus infinitè præponderat.

* *iiij.* *Eccui non placeat diuinitatis vel similitudo,
vel opinio?*

Vt nihil in rerum natura minus fieri potest, quàm
vt quis ex non Deo Deus fiat, sic nihil acrius aut sæ-
pius ambitum iam olim.

Quis vt Deus? ait Michael: at Lucifer tamen ait
Similis ero Altissimo, &c.

Libs fuit nomine *Psaphon beatitudinis* & ipse ada-
mator minimè (medius fidius) humilis (ait Maximus Ty-
rius) quotidianæque huius, sed quæ Deus concupisceret
haberi. Capiens itaque aues ex vocalium numero com-
plures, has quidem edocuit hæc verba conari, **MAGNVS**
DEVS PSAPHON. Atque ita edoctas demisit in
montes, quarum vocibus cum alia permulta assueuis-
sent,

sent, tam primæ illæ Psaphonis, quàm dimissarum discipu-
læ, Psaphonis diuinitatem celebrabant. Creditumque à
Libycis est, diuinam hanc vocem esse, proptereaque Psapho-
ni veluti Deo sacrificabant. Sicque Psaphon comitis
animum, Libycus creatus est Deus. Maximus Tyrius Phi-
lo s. Platonic. serm. 19.

Alter ille apud Aelianum, Annon Cathaginiensis
etiam aues sibi pretio comparauit, hocque vnicum e-
as docuit garrire, *Annon est Deus*, vt in syluas tandem
dimissæ alias idem resonare docerent, sicque Anno-
ni altori suo gratæ, alumnæ opinionem diuinitatis ap-
ud populos conciliarent. *Aelianus lib. 14. var. hist.
cap. 30.*

Dolosissimè illi quidem, sed non tam impiè,
quàm quos

*Affectasse ferunt regnum cœleste, Gigantes, Ouid. li.
1. Meta.*

*Aggressosque Iouem superis detrudere regnis. Virgil.
6. Aeneid.*

Alexander Magnus, literis, & legationibus in Gre-
ciam missis, & ipse pro Deo haberi se efflagitauit,
Dario scilicet superato, & Persarum regno auctus
Aelian. lib. 2. var. hist. c. 19.

Nabuchodonosor quoque se vel in statuâ voluit
adorari, pœnâ capitis in refractarios constitutâ, vnde
& illæ trium adolescentulorum Iudæorum lacrymæ,
in d. palmæ. *Daniel. 3.*

Quid? Empedocles quoque (quod mireris) philo-
sophus, & poeta Agrigentinus, dicitur noctu à soci-
js clam discessisse, seque in ardentem montis Aetnæ
caminum demisisse, vt, nescijs omnibus quomodo
vel perisset, vel ex humanis sublatus esset, tandem
Deus immortalis crederetur; creditusque fortassis
foret, nisi crepidæ eius ferreæ, ex camino, vi flamma-
rum, reiectæ, rem patefecissent.

Lactant.

Lactant. li. 3. diuin. Inst. c. 18. *Empedocles se in arden-
tis Aetnae specum intempestâ nocte deiecit, ut, cum re-
pentè non apparuisset, abysse ad Deos crederetur.*

Hinc illud vulgatissimum: *Deus immortalis haberi
Cum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam*

Insiluit. Horat. proh, saeuam sibi ambitionem.

O ambitio, ambientium crux? D. Bernard. lib. 3. de
considerat.

*Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames
non tantum, sed Excellentiae.* Virg. 3. Aeneid.

Cautius paulò Salmoneus Rex Elidis, qui regio
nomine parum contentus, diuinos quoque honores
ambiens petulantiùs, & Iouem tonantem ac fulmi-
nantem volens imitari, pontem æneum struxit, sub-
limem adeò, ut Elidis partem desuper tegeret, in eo-
que currus insidens agitabat, ad imitanda tonitrua,
facèsque prætereà nunc in istum, nunc in alium, eia-
culabatur, & quemcumque ferisset, iubebat occidi;
sed tamen tandem à Ioue eius tantæ superbiae irato,
est fulminatus, ad Inferosque deturbatus, superbo-
rum Principum imago perfectissima.

Virg. 6. Aeneid. *Vidi & crudeleis dantem Salmonea
penas,*

Dim flammis Iouis, & sonitus imitatur Olympi.

Quattuor hic inuectus equis, & lampada quassans,

Per Graiùm populos, medieque per Elidis urbem,

Ibat ouans, Diuùmque sibi poscebat honorem;

Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen

Aere, & cornipedum cursu simularat equorum.

At pater omnipotens densa inter nubila telum

Contorsit, non ille facies, nec fumèa tadis

Lumina, præcipitemque immani turbine adegit.

*Ità semper magno constitit, nasci Deum: & haberi
velle.* Seneca Trag.

* *iiij. Ecquem non alliciat pacta Libertas, tantillæ opellæ, gustati scilicet pomi pretium? Eritis sicut Dii, ex nullius ore aut imperio pendentes, sed omninò iuris vestri. Eritis sicut principes, legit interp. Chaldaica.*

Vox enim *Elohim* æquiuoca est de Deo, Angelis, & Iudicibus.

Hac cupiditate dicitur Eua prior gustasse, vel ut marito prior ac superior esset, vel ne semper inferior, & parere coacta.

Moses Bar-Cephas lib. de parad. parte 1. c. 28. pag. 135. *Querat aliquis, cur (Eua) non vocarit Adamum ut prior ederet? nimirum transformari ipsa prior cupiebat in Deum, virumque suum diuinitate anteuire, qui se humanitate præcesserat, quo hæc ratione administrationem rerum præ illo, atque imperium obtineret: existimabat enim simulatque gustaret, euestigio in Deum se transformatum iri.*

De Lunæ quoque ambitu nescio quid tale Hebræi fabulantur.

Studio Libertatis vnius, bella nata penè omnia, prisca, nouaque, tam quæ ditionis, & Iurisdictionis, quam quæ Religionis.

Ita præclara est recuperatio libertatis, ut nemors quidem sit in repetenda libertate fugienda, ait Cic. Philipp. 10.

Vult Synagoga Libertinorum, instar Dei, à nullo pendere, libertate frui conscientia, ut vocat. Ea vna proposita, Hæretici fiunt infiniti.

Feci è seruo ut esses libertus mihi. Quod habui summum pretium, per solui tibi. Terent. in Andr. Act. 1. Scena 1.

Alterius non sit, qui suus esse potest, ait ille. Pyrrhus Epirotarum Rex apud suum Cineam de tribus gratias Dijs egit, ante omnia, quod Regem se,

se, non feruum esse voluissent. *Gueuarrabor. l. i.*
cap. 47.

Liberti nomen de libertate vocatum

*Alterius non vult me dare colla iugo, aiebat aliquis
sæpè me adolescente.*

*Bestiæ, quas delectationis causâ concludimus, cum co-
piosius alantur, quam si essent liberæ; non facile tamen
patuntur sese contineri. Cicero, quinto de Fini-
bus.*

* v. *Agilitas incredibilis, quem non alliciat? Eritis
sicut Dy, sicut Angeli, tam alati, tam agiles & celeres
quàm illi, qui vbi esse volunt, illic sint.*

*Hinc illa vota: Quis dabit mihi pennas sicut colum-
ba, & volabo & requiescam? psal. 54.*

Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,

Misit in ignotam qui rude semen humum.

Nunc ego Medæ vellem franare dracones,

Quos habuit fugiens arce, Corinthæ, tuâ.

Nunc ego iactandas optarem sumere pennas,

Sive tuas Perseu, Dadale sive tuas:

Vt tenerâ nostris cedente volatibus aurâ,

Adspicërem patriæ dulce repente solum. Ouid, lib.

3. Trist. el. 8.

*Eius rei cupiditas quàm multas hæctenus mulier-
culas fefellit, & adhuc fallit.*

* vj. *Scientiæ omnigenæ merces quem non capiat?
Eritis, inquit, scientes bonum & malum, eo, quo Dij &
Superi, gradu. De omni scibili aptè disputabitis.*

*Vno momento didiceritis Erroresque & stultitiam:
lætifera, & salutaria, illa, vt fugiatis; ista, vt admitta-
tis.*

*Scire volunt omnes. Scientiæ cura, ex vniuersis ani-
mantibus vni homini data est.*

Natura omnes scire desiderant, ait Philosophus i.

Met. c. i.

Peregrinationibus longissimis, diuturnis, periculisiosissimis, sumptibus immensis, studiis importunissimis, diurnis, nocturnis, videas immori nonnullos, tantum ut sciant, & sciantur.

Nocturnis iuuat impallescere chartis. Pers. s. Sat.

D. Hieronymus ep. ad Paulinum de omnibus diu. libris. Multa habet de peregrinationibus Pythagoræ, Platonis, Apollonij, dum literas toto orbe fugientes persequuntur.

Non datur ad Musas currere lata via. Propert.

*Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecit que puer, sudauit, & alit,
Abstinit Venere & Baccho, ait ille.*

Vide Academiam nostram peccatorum, tomo 1. con. 9. pag. 383.

Trahimur omnes scientiæ cupiditate, etsi sapere ad sobrietatem multo est consultissimum; neque ferè qui plura scit, is est cæteris sapientior, quod barbare quidem, sed lepidissimè, quidam sic expressit: *Magis magnos clericos non sunt magis magnos sapientes.* Ex Proverb. gall. in calce Dictionarij Gall. M. Nicod. tit. Clers.

Ergo talibus insidiis, periurique arte Sinonis infernatis,

Credita, res, captiq; dolis protoplasti. Virgil. 2. Æneid.

Crediderunt mendaci & multa mentienti Dæmoni, qui Deo semper veraci non crediderunt. Ah!

Corrupti & abominabiles facti sunt in studiis suis. Psalm.

Dum entia mera videri nolunt, & scientiam perperam affectat, negligunt conscientiam, cum studio melioris conscientiæ sit adfectanda scientia. Multo enim melius est è duobus imperfectis, rusticitatem sanctam

Etiam habere, quam eloquentiam peccatricem. Hierony.
ep. ad Nepotianum.

* 2. *Calumniatur* præterea Creatorem.

* j. *Invidia* enim illum accusat, quasi esum fructus illius eò prohibuerit, ne scientiâ sibi pares euaderent.

Quasi nescio quid tale pateretur Deus, quale olim Alexander Magnus, quem ferunt doluisse, cum publicatos Aristotelis libros vidit, quòd ne eruditione quidem tandem, plebeculam esset superaturus, parte facta iam omnibus ad parem doctrinam via, librorum illorum editione & communicatione.

Solent certè Principes non facilè atque amicè ferre æquales: ac, ne quis eos æquet vlla parte, valdè anxie providere.

Superbiæ proprius est excellentiæ adpetitus, & ab inferioribus, ne aliquandò pares fiant, formido, & impediendi sollicitudo.

Nec quemquam iam ferre potest Casarue priorem, Pompeiusue parem. Lucanus lib. i. Pharsal.

— *omnisque potestas*

Impatiens consortis erit. Ouid. lib. . . Metam.

Alterius incrementum, decrementum suum putat: & sibi detrahi, quòd alteri acquiritur.

Scit enim Deus (inquit) quod in quacumque die comederitis ex eo, eritis sicut Dij &c.

Q. d. vetuit, non ex benevolentia & studio vestri, quòd mors sequatur esum fructus; sed ex philautia, invidiaque boni vestri, quod vobis scientiam perfectissimam esca illa conferret, & faceret pares Magistro discipulos. Vult vnus rerum scientiâ supereminere: itaque scientiæ viam istam vobis obstruit, & clauem certam negat.

Moses Bar-Cephas lib. de parad. parte i. capit. 28.

Cætera verba eò spectant, vt persuadeat, Deum per inuidiam

inuidiam ea illis arbore interdixisse, nempe ne Diferent, qualis ipse esset.

Petrus Comestor hist. Scolast. libri Genes. 21. *Deus nolens vos similari ei in scientiâ, & sciens, quod cum comederitis ex ligno hoc, eritis sicut Diferentes bonum & malum, quasi inuidus prohibuit.*

Proli, calumniâ & blasphemiam. erit, erit tempus, cum istum Christus humiliabit calumniatorem. Psal.

Diuinam Naturam inuidiam esse non conuenit. Arist. lib. 1. Metaph. c. 2.

* ij. *Mendacij quoque. Nequaquam, ait, morte moriemini, id est, Nequaquam verum dixit Deus. Falsum est vos esse morituros eâ horâ, quâ comedetis ex eo fructu, cum tamen prædixisset Deus, morte moriemini, Hebraismo vsus, quo certissima mors designatur. Morte enim mori, Hebræis est pro certissime & sine dubio mori.*

Negat scelestum mancipium, quod communis suus hominisque Dominus affirmat, & quidem nullâ urbanâ veniæ præfatione.

Quid est, si hæc in Deum non summa contumelia est? D. Ignatius mart. optimè de illo: *Lignum Dei conuiciator iniuriosus ep. 5. ad Philipp.*

Vndè & Diabolus dictus, id est *calumniator, Dei scilicet hominumque, & fratrum per calumniam accusator.*

Vide Monomachiam nostram conc. 12. parte 2.

Vera tamen dixerat Deus, & folio Sibyllæ veriora esse, tam ipsi, quam nos posteris; heu quotidie nimis videmus. *In Adam omnes moriuntur, in quo omnes peccauerunt.*

Et quidem eadem horâ ac momento, quo vetito cibo abusi sunt, morte moriebantur, morte culpæ scilicet, quæ est priuatio diuinæ gratiæ, & insuper morte naturæ, non absolutè, sed inchoatiuè. Iam tùm enim cepe-

cæperunt mori, & telam mortis ordiri, id est debilitari, vti & nunc nos omnes *nascentes morimur*, & quotidiè aliquid de nostro demimus æuo.

Vt qui lætali aliquo morbo æger est, ab ipso iam morbi initio, in mortis potestate esse censetur, etsi pluribus diebus antè decumbat, quam moriatur: sic Adamus, ab eo momento miseris adobrutus, lentâ morte quotidiè consumebatur.

* 3. *Amphibologys* vtitur, spiris serpentinis, ac tortuosis mæandris.

Frustra scilicet iacitur rete antè oculos pennatorum.

Quo nimis adparent retia, vitat auis.

* 1. In *Mortis* nomine, seu significato ludendo. Auditum enim primo, videtur dicere, numquàm omninò esse idcirco ipsos morituros: at re verâ dicere vult furcifer, non destituros viuere aut esse, mòx vt comedissent, quod sanè verum erat. Nam nec tunc statim exanimis ceciderunt, & sepulti sunt. At quis tam Oedipus, vt ita acciperet? *Dauus sum*, ait ille, non Oedipus. Terent. in Andr.

Neuter sensit enim simul at à mēte loquutum. Virg. 4. A Eneid.

Quis tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

* 11. In *oculorum* significato etiam ludit. Diabolus siquidem per oculorum apertionem, insinuare videbatur nouum quoddam mentis acumen, perspicacitatem, & maiorem scientiam rerum, quæ proximè Deū esset; at reuera nihil aliud promittebat, quàm oculos antè simplices & columbinos, versus iri in *oculos ple-nos adult erij* (vt loquitur D. Petrus) illecebrarum, cōcupiscentiarum: in oculos duarum pupillarum, oculos ardeliones, lasciuos, petulcos, loquaculos, & motu solo garriètes, & excitatum iri ex quodâ salutaritore, ad nequitia peruigilè; id est, vno verbo futuros

planè oculos nequam.

Item; debilitatâ vi intelligendi, sensus emerfuros, necessarioq; sensuum ministerio v furos, si quid deinceps intelligere vellent.

Intelligentibus nunc nobis necesse est phantasmata speculari.

* iij. *In Deorum nomine.* De beatis enim Angelis videtur dicere, & reuera intelligit de Angelis damnatis, in quorum miserix consortium erant peccando transaturi, & particulones pessimæ hereditatis futuri.

* iiij. *In Scientia nomine ludit.* Videtur enim dicere de theorie, & speculatiuæ incremenro, & intelligit de ipsa rerum experientia, Boni, illo iam carendo; Mali, in illud iam incurrendo.

Penè gratis doctissimi futuri erant scilicet, eiusmodi Minerua eos artes omnes edocente.

Non iacet in molli veneranda scientia lecto.

* v. *In boni & mali nominibus.* Nam volebat eos per illa sperare, se pleniùs cognituros rerum creaturum, herbarum, arborum, gemmarum &c. vires, finelque, quæ prodesent, quæ nocerent, quorsum omnia creata essent, quo modo simplicia miscenda &c. quomodò quæ nocent simplicia, mista prodesse possent. Nam (vt ait ille) *nil prodest, quod non ledere possit idem.*

Eripit interdum, modo dat medicina salutem.

Quæquæ iuuat, monstrat, quæquæ sit herba nocens.
Ouid. lib. 2. Trist.

Dixisses, eum Physicæ, & quasi Magiæ cuiusdam peritiam ingenio humano superiorè protoplastis promittere, vt nunc ferè sortilegis solet, quo adhuc hamo multos capit, proh dolor, mulierculas maximè.

* Item; dixisses illum Ethicem perfectam polliceri, Thomisticâ pleniorè, quæ disputat de virtute & vitio, quæ hic sola sunt, illa in Bonis, illud in malis, numeranda,

Theodorus Abbas. Nihil (inquit) in rebus dumtaxat humana principale bonum esse credendum est, nisi virtus animi sola, quae fide sincerâ nos ad diuina perducens, illi immutabili bono facit inhaerere. Et e contrario, nihil malum esse dicendum est, nisi peccatum solum, quod à Bono Deo nos separans, malo facit Diabolo copulari. Media sunt, quae in vtrâque partem, pro affectu & arbitrio ventis, deriuari possunt, ut patet a diuitiis, potestas, honor, robur corporis, sanitas, pulchritudo, vita ipsa, vel mors, paupertas, infirmitas carnis, iniuria &c. Ioan. Caf. Collat. 6. Abbatis Theodori c. 3.

Cic. epp. ad Atticum lib. 10. Nihil bonum nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod turpe.

Artem benè viuendi scelestus promittere videbatur, vberiore, quàm vel Socrates, vel Plato, vel Aristoteles etiâ gemina de moralibus scriptione, vniquàm postea tradiderunt.

Ille verò experturos eo pacto intelligebat bonum obedientiâ, sed cum iam illud irreparabiliter amisissent; malum rebellionis, sed cum iam in illud ineluctabiliter incidissent.

Quaedam enim, ut sanitas, ut amicitia, cōsuetudines, vicinitates (cultus virtutis, & Consciētiae puritas &c.) quid habeant voluptatis, carendo magis intelligimus, quàm fruendo. Cic. orat. ad Quir. post reditum.

Hinc ille post lapsum: Redde mihi latitiam salutari tui. Psal. 50.

Mosès Bar-Cephas de Parad. parte 1. c. 19. Dicimus, arborem scientiae boni & mali illam esse appellatam, quia per ipsam reipsâ, facto periculo, Adamus agnouit bonum & malum.

Nota (reipsâ) nam antea speculatiuè satis nōrat.

Vndè & ibidem subditur: Quin & nos quoque nouimus ea quae mala sunt, antequam mala designemus:

verum ubi iam ipsa patrauimus, tum re ipsa intelligimus mala esse, & quidem multo certius tum, cum meritam ob illa poenam pendimus.

Benè sani sat scimus, quid sit morbus & medicus; at ægri tamen multo melius,

Gravitas morbi facit, ut medicina egeamus: eaque nunc appareat, cuius vim non sentiebamus, quum valebamus. Cic. Varroni lib. 9. epp. Famil. epist. 3.

Experti morbos ac miseras, fiunt acerbitatis eorum peritiores, paratioresque ad succurrendum ita affectis.

Non ignara mali miseris succurrere disco. Virgil. 1. Aeneid.

Prou. Gall. *In Xenodochiis aut valetudinariis versati, ægrotorum facilius miserentur.*

** Item; quoniam, bonum & verum conuertuntur, & idcirco necessaria quoque videtur mali & falsi conuersio; videbatur etiam vitiligator iste polliceri artem veri falsique internoscendi, quam Logicam appellamus: re autem vera nominibus boni & veri intelligebat, experituros esse veritatem diuinæ prædictionis seu comminationis; nomine autem mali & falsi, inanitatem ac falsitatem eorum, quæ ipsis pollicebatur.

** Item; nominibus boni & mali videbatur verè & solidè talium scientiam polliceri, re autem vera intelligebat bonorum & malorum abusuè & vulgò creditorum experientiam: nomine scilicet boni significans quidquid molliculum est & suaue, & blandè homini arridet, ut eius naturæ conueniens, & vulgò senso maximè expetendum; mali autem nomine, id omne, à quo natura ut sibi contrario abhorret, ut sūt morbi, labores, sudores, fames, sitis, egestas &c. quæ scriptura etiàm diuina nonnunquam abusuè vocat bona. *Vide Castianum collat. 6. c. 5.*

Et sanè vtrumque erant experturi, illa vetiti cibi manducatione; malum, cum in morbos, sudores, labores &c. deinde inciderunt; bonum verò, quo iam rrim affatim fruebantur, vt est conscientie serenitas, sanitas, omnium rerum ad vitam necessariorum sine labore vbertas &c. tum maximum esse & multiplex magis intellexerunt, cum illo carere atque egere coeperunt. Famam famemque augent absentia.

Bona quæ habuimus, magis intelligimus, carento, quam fruendo.

Prou. Gall. *Præteritum sanitate presentis, & adhuc absentibus morbis, ignoratur.*

Item; *Nescitur quid amicus profit, donec amicus deest, aut abest.*

Quæ totius supellectilis humanæ pars cultello minor? eius tamen vsu necessitatemque nunquam plenius experimur, quam cum deest.

** Denique; bonum malumque commemorans, videtur de re aliqua tertia & extra ipsos posita maxime loqui; intelligit tamen præcipue internum aliud quod bonum malumque, pacem scilicet & bellum hominis cum seipso, id est, obedientiam carnis, eiusque rebellionem, quam deinde erant experturi.

Scriptura enim aliquando nomine mali, significat bellum; ergò & nomine boni, pacem ipsam.

Vt ibi: *Ego Dominus . . . faciens pacem, & creans malum*, Isaia 45. cap. vbi Varablus annotat; *id est, qui autor sum pacis & belli*. Hieronymus autem Osorius Episc. lib. 4. paraphr. in Isaiam, hoc loco, ait: *Ego pacem & tranquillitatem facio: Ego rursus bellum, & belli calamitates importo*. Castalion verò in margine ad vocem (*Bellum*) sic adnotat: (*videlicet Bellum, Pestem, Famem.*)

Quid? Etiam D. Paulus ad Rom. 7. eo ferè sensu loquitur, cum ait: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod*

odi malum, illud facio.

Et Ibid. Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum:

Nam quid ijs locis aliud potius intelligas nomine boni, quam pacem carnis cum spiritu, quæ non est iam inde à peccato Adæ in nostrâ potestate? quid contra nomine mali, quam intestinum bellum illud nostrum, & motus illos bestiales quos aduersus rationem insurgere omnes experimur? *Quisque suos patimur manes. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hac enim sibi inuicem aduersantur: ut non quacumque vultis, illa faciat is.* Galas.

Est nobis ea *Pugna inuiscerata*, est bellum illud inuicem congenitum concretumque, ut ait Abbas Daniel (apud Cassianum Collat. 4. c. 7.) est bellum intestinum, quod quotidie intra nos geritur. Idem ibid. c.

Quo sensu abdito serpens ille veterator, veracior quam utile sit, fuit.

Minimè est hic mentitus carnifex.

Quam verè (Auditores) B. Ignatius martyr de Diabolo dixit. *Varius est malorum dux, animi seductor, inconstans, sibi ipsi contrarius: & alia quidem suggerens, alia verò ostentans: sapiens est enim ad malefaciendum.* D. Ignatius mart. ep. 5. quæ est ad Philippenes.

Altera manu panem ostentat, altera lapidem librat. *Latet anguis in herba.*

Ouum loquitur, sed intelligit scorpionem.

Armat spina rosas, mella tegunt apes. Boetius de consolat.

Mel in ore, fel in corde. *Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluuiæ.* Virg. 3. Aen.

Hæreticis in more hunc ducem sequi, qui vaniloqui, & mentis seductores, non Christiani, sed Christum mercantes, in fraudem circumferentes nomen Christi, & cauponantes verbum Euangelij, & erroris venenarij blanda

blando alloquio implicantes, tanquam mulso cicutam temperantes, ut qui biberit, dulcissimi saporis gustatu deceptus, incaute morte transigatur. Monet quispiam antiquorum; Nemo bonus dicatur, qui bono malum permiscuerit; ait idem Ignat. ep. 2. quæ est ad Trallianos.

Psal. Labia dolosa in corde & corde loquuti sunt.

Itaque ab utrorumque dolis studiosissime caueamus, à quibus non satis cauerunt patres nostri, vnde & illa ipsorum, ac nostræ posterorum lachrymæ.

Crediderunt incautissimi mendaciis serpentis; Dei autem veritati fidem derogarunt, vnde & dentes nostri filiorum obstupescunt. Tanti deinceps poenitare non emamus,

III.

Eucharistia Sacramentum nunc esse pro fructu illo; Christianosque circa illud habere se oportere omnino contrarie & aliter, quam se Protoplasti circa lignum scientie boni & mali habuerunt.

Vti Reges illi Orientis per aliam viam reuersi sunt in regionem suam; sic nobis in cœlum aliis moribus reuertendum. Matth. 2.

Hac nō successit, aliā aggrediamur viā. Ter. in Andr. D. Gregor. homil. 10. in Euang. Magnum nobis aliquid Magi innuunt, quod in regionem suam per aliam viam reuertuntur. In eo namque quod admoventi faciunt, nobis profecto insinuant quid faciamus. Regio quippe nostra Paradisus est, ad quam, Iesu cognito, redire per viam quā viuimus, prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitū gustando discessimus: sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando, redeamus &c.

Vt

Vt ergò Adam foedâ incredulitate apparentium, & eorum quæ credenda, & creditu facilia erant, & stulta nõ apparentiũ, & eorũ credulitate quæ nec credenda, nec creditu facilia erant, periit ipse, & nos vnâ perdidit; Sic nũc nos contrâ facili credulitate nec verisimilium, nec adparentium, quæ à Christo in cibo Eucharistico proponuntur; incredulitate verò constantissima, apparentium, quæ nobis à sensibus nostris ipsorũ, & ab Hæreticis, rationalibus serpentibus, arreptitijs, & à dæmone agitatis, obponuntur, in gratiam cum Deo redeundum.

Contra spem in spem credendum, instar Abrahæ: contra factum Adæ, contra spem in spem nimis stultè credentis.

* j. *Quæ enim spes* Diuinitatis adipiscendæ, vnus vel grani frumenti, vel ficus, vel pomi, vel vix manducatione? Tamen ita fore *contra spem in spem* suasu Dæmonis *credidit* miser.

* ij. *Quæ spes*, solâ nescio cuius esæ sumptione, quemquam ita rerum omnium scientem fore, ac si Minerua ipsa eum omnes artes edocuisset, aut si assiduus fuisset in concilio Deorum immortalium (vt ille loquitur) eximijs Magistris nostris Parisiensibus Sorbonicis, Louanienibus &c. tot vigilijs, tot sumptibus tantillum scientiæ suæ consequentibus?

Tamen ita fore *contra spem in spem* tunc Protoplasti crediderunt.

Redituros se crediderunt tam doctos, quam qui Pegasæo & caballino illo Musarũ fonte ora proluisent, aut in Ascra, aut bicipiti Parnasso, somniasent.

Prunorum propheticorum (vt est in fabulis) vim habere arboris illius pomum credebant (opinor.)

* iij. *Quæ spes* Immortalitatis, libertatis &c. quibus

bus Superi ac iam beati perfruuntur, à tantillæ operæ merito, ab esu vnius pomi buccellæ?

Tamen ita fore *contra spem in spem* tunc creditū. Et alia multa his absurdiora.

Non credita verò ea, malum! quæ vt erant verissima. ita erant & verisimillima, vt Dei ipsius facta, & viuæ diuinæ vocis oracula, & Sole ipso clario-
ra.

* j. *Vt; morituros esse, si vetito vescerentur. Quid enim tam vilitatum, quam nocentibus herbis, esculentis & poculentis mori?*

Hinc Optimaribus tot antidota, & tot passim amuleta: hinc omnibus tanta inter edendum bibendumque cautio, omnia tuta timentibus: pusionibus sæpè lac etiam maternum metuentibus.

* ij. *Vt; Deum mentitum non fuisse interminando, qui nunquam mentiri nec soleat, nec possit? Infirmas enim Omnipotentis contraria.*

* iij. *Vt; Dominum affirmantem saltem seruo negante veraciorem esse; minantem Deum, Dæmone aut serpente securitatem & omnia salua pollicente, veriora dicere &c.*

Si testimonium hominum seruatorum accipimus; testimonium Dei & Domini maius est.

* iiii. *Vt; eum, qui natura sit Opt. Maximusque, homini operi suo non inuidere. Parentem optima quæque liberis suis vouere, & adprecari.*

Ergò nunc contrarijs planè itineribus procedendum. *Contraria contrariis curantur.*

Fructum nunc in Paradiso Ecclesiæ, aliquem opt. optimæ arboris comedere à Deo iubemur, corpus scilicet Christi natum ex Maria virgine, Virga de radice Iesse?

De hoc fructu dictum: *Et erit fructus terra sublimis, suauior sanè ad vescendum, quam poma, quam ficus,*

ficus, Euxæ tam acceptabiles. *Omne delectamentum habet, & omnem saporis suavitatem.*

O Virga, ò Virgo, *Benedictus fructus ventris tui.*

* *Fructum dico, sed iam vitæ magis, quam scientiæ. Est enim fructus iste, pro fructu arboris vitæ, qui in paradiso fuit, & in expiationem gustati fructus arboris scientiæ.*

Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; Vitam, vitam, inquit, non scientiam.

* *Vitam, inquam, spiritalem, quæ Dei gratiam dicit, cum Deo unionem, & ad bonam motionem.*

Vivimus enim tum de spiritu Christi. Divus August. tract. 26. in Ioannem.

Vivimus Deo, de Deo. Vivo ego, iam non ego, vivit verò in me Christus.

Vim confert scilicet cibus iste, ad opera veræ æternæque vitæ exercenda, id est, confert motum agilitatemque ad bonum capessendum, malumque fugiendum. Quod alæ avibus, quod vela & remi navibus, quod equi curribus, hoc, & aliquid multò præstantius, est esca illa dignè sumentibus.

Hæc reparat vires, fessaque membra leuat, hominis illius à latronibus seminecis relictæ. Luc. 10.

Nàm si virtus de illo solum ad tacto exibat, & sanabat omnes, quanto magis ab eo sumpto, & conferuato?

Si Moyse sic profuit consortium sermonis Deus quid Dei in homine habitatio?

Christianus, cuius Deus in medio eius, non

com-

commouebitur vllis tentationum irruptionibus, multo minus quàm Troia, saluo sibi suo Hectore & Palladio; aut Roma, ancili suo, quod Numæ tempore, cælitus aiunt demissum cum hac voce: *Illo in vrbe seruato, urbem fore potentissimam.*

* *Vitam* verò etiã corporalem sæpè.

S. Mariã Oegniacensem ferunt tres & quinquaginta dies ante obitum suum nihil gustasse, præter Eucharistiã. *Marulus lib. 4. ex. c. 1.*

S. Liberalis, Heliodori Altinensis Episcopi discipulus, sæpè totã hebdomadè, sine alio cibo vllò & potu, vixisse fertur, sumpta singulis tantum Dominicis Eucharistiã. Huius Diui ossa Taruisii posita honorantur. *M. Marul. lib. 4. exemp. c. 1 & 12.*

Idem Ioanni quoque Abbati in Thebaidis Eremiticatum. *Pallad. Laus. hist. 61.*

S. Catharina Senensis viribus corporis deficiebatur, si quo die Eucharistiã non sumeret. *Raimundus à Capulã in vitã eius cap. 21.*

In Elia præsignatum, 40. dies viuente & ambulante, vnius subcinericij panis sumptione. *Non in solo pane viuut homo, sed in omni verbo &c. Matth. 4.*

* *Vitam*, inquam, etiã corporalem, non tantum intus aliquid conferendo, sed etiã externa arcendo.

Pius 2. *Hist. de Europa cap. 21.* rem memorat æternã sanè memoria dignissimam. Referam ipsissimis eius verbis. *Fama est, inquit, eãque celebris, inter Sturienfes nobilem quempiam fuisse, cui sæpè in animum occiderit, se ipsum laqueo suspendere. Id agrè ferentem, ex docto quodam viro remediam petiuisse aduersus eam tentationem. Consilium datum, proprium vti sacerdotem conduceret, qui sibi manenti in arce quadam solitã singulis diebus rem diuinam faceret: paruisse nobile, atque*

atque annum fermè continuasse, nulla suspensy cogitatione interueniente. Postremo rogatum a Sacerdote, vt presbytero vicino, qui templi dedicationem in proximo monte habiturus esset, auxilio esse posset, licentiam dedisse, proponentem in animo paulo post sequi, & sacris interesse. Stetisse diu postea, nunc vnâ, nunc alterâ causa retentum. Denique circa meridiem profectum, agresti cuidam in nemore occurrisset, qui rem diuinam in monte peractam esse, & populum omnem abijse diceret. Contristatum eo nuntio, ignobilem, infelicemque se esse dicentem, qui eo die sacrum Christi corpus non vidisset; agrestem consolari cœpisse. Venditurum, si vellet nobilis emere, præmium, quod inter existendum diuinis meruisset, sagumque Nobilis petiuisse pretij nomine. Veditio facta, Nobilem nihilominus montem ascendisse, atque orasse in templo. Reuersum autem, in proxima arbore suspensum agrestem inuenisse, sed postea diuis cogitationibus haudquaquam vexatum fuisse.

* Vita verò immortalis & beatæ hinc quoque aliquod auctarium, & illud magnum.

Nam vt ibi suauissimus pastus animorum, & cibus interiorum mentis oculorum est læta visio Deitatis & pastus corporis oculorum erit visio eius de humanitatis Christi, remoto iam velamine manifestæ, quam toties minimè apparentem homo sumpsit; sed & intellectio clarissima tot obscurissimorum nunc dubiorum circa illud vnum Sacramentum; ex qua re priuatam quasi de ingenti thesauro inuento, voluptatem percipient qui hoc sacramentum frequentant, alijs qui nunquam, sumpsere, haud commune.

Hæc est vita æterna: vt cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Ioan. 17.

Per me si quis introierit, saluabitur; & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Ioan. 10.

Quin etiam opinor tales corporis quoque gloria confor-

conformiores fore corpori claritatis Christi.

* Scientiæ quoque boni & mali conferendæ vim habet non parvam. Quid obscurum sit gerenti intrâ se lumen originale?

Prou. 7. Sapiencia misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem (& mensam à se propositam:) Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus loquitur a est: Venite comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Relinquit e infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ, hâc mensâ recreati.

Eccl. 15. Cibabit illum pane vita & intellectus, & aquâ sapientiæ salutariis potabit illum.

Dedit illi scientiam Sanctorum.

Luc. vlt. Cognouerunt eum in fractione panis, id est, in Eucharistiæ per eius manum, receptione (vt communius dicitur:) vel refectiione liberali hominis peregrini, ex charitate, D. Gregorij senso.

Potuerit scilicet Ceres frugum Dea, Celeum eiusque filium Triptoleum, quod liberalissimè hospitio fuisset suscepta, omne genus agriculturæ perdocere: non possit aut nolit Christus, hospitibus etiam suis docendo prodesse?

Quid ignoret homo, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter?

Quid ignoret, qui intus habet Sapienciam ipsam, & illum ipsum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ?

Non videtis, quid energumeni sciant, dicant? Non audistis vetera illa de Deo Socratis?

2. Cor. 13. An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus?

Enthusiasmus est manifestus iis, qui dignè cibo illo diuino vtuntur.

Nolite, sancti idiotæ, grauius ferre, illiteratos vos esse, non Athenis, non in Sorbonæ schola studuisse;

tantum hoc fructu, his rotundis noui test. ficis vesicimini, & eritis scientes bonum & malum, quantum satis est vitæ, si non quantum satis est Scholæ.

Psal. Quoniam non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini.

** Vim quoque quandam habet deificandi. Eritis sicut Dñ.*

Concorporei, vt ita dicam, & consanguinei Christi facti estis. Cyrill. Ep. Ieros. Catech. 4.

Sicut si quis liquefacta cera aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceri necesse est sic qui carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso coniungitur, vt Christus in ipso, & ipse in Christo inueniatur. Cyril. Episc. Alex. lib. 4. in Ioan. c. 17.

Modicum fermenti totam massam fermentat.

Regressæ in mare aquæ dulces fluidorum, mox amarescunt & salæ fiunt.

Ioan. 1. Quotquot autem receperunt eum (fide, & Eucharistico pastu) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.

Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Gal. 2.

D. August. lib. 7. Confess. c. 10. Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me. Nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.

Erunt duo in carne vna. Genes.

Hæc & his similia hîc credenda diuinitis nobis proposita sunt, quamlibet haud satis talia appareant; contra appareant magis quæ à serpente, Hæreticorum ore, opponuntur.

Sed fides est argumentum non apparentium. Heb. 11.

Quod non capis, quod non vides,

Animosa firmat fides

Præter rerum ordinem. D. Thom.

Sacramentum Dei suscipiendum est (fortè mel. suscipiendum) non discutiendum: venerandum, non di-

manducandum; fide sortitum, non innatum; traditione sanctum, non ratione adiuuentum. D. Berna. d. in ep.

Contraria contrarijs curari vult Deus noster: incredulitatem maximè apparentium, credulitate non apparentium: credulitatem non apparentium, apparentium incredulitate.

Nam certe naturæ sensu, magis apparet vtramq; substantiam, etiam consecratam, manere quòd erat, quam hanc in carnem, in hominem viuum versam esse; istam verò in sanguinem. Consule sensus omnes; profectò decepti ipsi te decipient.

* *Oculi enim quid renuntiant, præter albedinem, rotunditatem, transparentiam &c. quæ & qualia ante consecrationem adfuerant?*

Inuide, dicebant, paries (accidentium scilicet) quid amantibus obstas? Ouid. lib. 4. Metaph.

* *Manus & tactus quid, præter solitam ossium costæ fragilitatem, læuorem ac leuitatem eandem; nullum prorsus, ob hominem ibi iam contentum ponderis incrementum; nihil calidum aut spirans, quod uidentem intus hominem estetur; nihil ossium aut resistens cum diuiditur? Nullum vel tantillum ibi superpondium, ab ingressu eius, qui vastam hanc mundi molem gestat.*

* *Gustatus, & palatum quid in ipso actu manducandi? renuntiant, nihil carneum, nihil osseum, nihil sanguinolentum gustari; non vel tunc ossium contractione & commolitione dentes hebetari; non sanguine labia cruentari aut purpurari; non carnium fila mandentium detibus inferi, quæ cunctello aut scalpello exferantur &c. sed merum, ut prius, panis viniq; saporem &c.*

Aquam tamen in vinum nuptiale conuersam, vini primi & optimi saporem odoremque concepisse.

Ioan. 2.

Et labia Anthropophagorum, & rictus leonum,
post sanguinem haustum, tincta ac rubea apparere.

* *Odoratus*, etiam post consecrationē pani aut calici hiantibus naribus incumbens, quid percipit inusitati odoris? quid carnis, quid vini hoc vel illud exhalat? Ut idem albi vini post consecrationem color, non purpuratus, non sanguinolentus; ita idem sapor & odor. *Non repletur hinc domus aut altare odore vnguenti.*

* *Auditus* quamlibet acutus atque intentus quidem ne verbulum, sed ne *sibulum* quidem *auræ* quamlibet tenuis percipit, ut animatum ibi aliquid credi possit. Non persuademur Colore, non Calore, non Sapore, non Odore, non Sonore.

Arborei fœtus, aspergine cœdis, in atram

Vertuntur faciem: madefacta quæ sanguine radix

Purpureo tingit pendentia mora colore, post Pyrami cœdem. Ouid. lib. 4. Met.

At hic nulla sinifilis mutatio apparet.

Sensus tamen, philosophorum opinione, solent interpretes, ac nuntij rerum esse certissimi. Quibus iam tandem credas, si nec auritis, nec oculis testibus, imò non auribus, aut oculis, aut manibus, aut naribus, aut oraculo oris ipse tui credas?

Cicer. 2. Acad. *Sensuum ita clara iudicia & certa sunt; ut si optio naturæ nostræ detur, & ab ea Deus aliquis requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam, quid quærat amplius.*

Idem lib. de leg. vocat *quasi fundamenta quadam scientia.*

Epicureis visum *numquam sensus mentiri, sed omnes veros esse, in ijsque iudicia rerum posita; quorum si vel vnus semel in vitâ mentitus sit, sublatum esse omne iudicium veri & falsi. Cic. lib. 1. de Finib.*

Consule humanas rationes , & ipsæ ibi corpus Christi verum esse pernegabunt . Continens enim illic contento minus videtur.

Deinde quis persuadeat, fieri posse, *tempore vno*
Homo idem duobus vt locis simtu sit? Plaut.

Si ergò *in ore duorum aut trium testium stat omne verbum* : quantò magis in tot naturæ testibus consentientibus, & nonnullis talibus quidem, vt nunquam mentiuntur?

Magis ergò apparet , in hoc Sacramento non esse carnem & sanguinem Christi, quàm esse, si quidem sensus soli consulantur.

Cæcus cæcum ducit.

Nox nocti indicat scientiam. psal.

Credendum est tamen corpus esse , etiam contra allegata & probata corporis sensuum.

Quid ita? Dicam. Quia, sensibus nimium credendo, Deum olim irritauimus:

Oculis: Vidit .n. mulier lignū, quod esset pulchram visu:

Gustus: & ad vescendum suaue & c.

Auribus: dum serpentem audiuius, & non apparentibus eius promissis plus fidei habuimus, quàm apparentibus Dei comminationibus; Iam contra sensuum omnium indicia & coniuurata testimonia, vt fallacia, hic Christi iussu respuendo, & non apparentibus Dei, magis, quàm Hæreticorum apparentibus, credendo, eundem Deum à nobis oportet placari.

Contra spem in spem nunc credendum. Timorian & conseruationem diuini honoris sapit, ita fieri. *Vide Gellium lib. 6. noct. Att. cap. 14.*

Fides argumentum non apparentium hic exigitur, hostimentam infidelitatis maiorum in rebus maxime apparentibus: & credulitatis minimè apparentium.

Verbum Dei, & Pythagoricum illud (*ipse dixit*) sensuum simul omnium humanorum iudicio, iudicioque, ac testimonio hic est præferendum.

Concipienda certa *Fides ex auditu* huius verbi Christi (*Hoc est corpus meum &c.*) qui eo verbo indicando corpus esse, fecit esse quod indicavit; & faciendo, esse indicavit, uti & anima hominis diuinitus creando infunditur, & infundendo creatur.

Mendacij certissimi hic sensus vna omnes accusandi: & animosa fide dicendum: *Mentimini, oculi mei; mentimini, manus meae; mentimini, labia & fauces meae &c.* quæ mihi, etiã post consecrationem, hic panem ac vinum dumtaxat esse renuntiatis. Malè hic oculatæ estis manus meæ, quæ nihil creditis, nisi quod videtis.

Exploratores malæ fidei hic estis sensus mei, ut illi quondam à Iosue in terram promissionis destinati.

Suspectam hic esse oportet omnem humanarum caliginem rationum.

Vniuersus iudiciorum ordo hic subuertendus, nõ secundum allegata ac probata sensuum iudicandum, non secundum naturæ & rationum suffragia etiã vniuersa, vno ac solo Christi verbo refragante, ac dicente: *Est corpus meum; est sanguis meus.* Ut omnes sensus nostri iurati dicant, non est; dicendum, Est, est, est.

Suffragia hic maximè non numeranda, sed ponderanda. *In hoc iudicio non acquiesces sententia plurimorum;* non etiã doctissimorum, ut à vero deuias sed verbo Christi solius expresso, *Hoc est: Hic est &c.*

Filij Deorum, absque vlla demonstratione, credendum est, ait Plato.

Vnum pro nobis habemus, sed Leonem, Christum,
inonam, leonem illum de tribu Iuda.

Vnum auditorem, sed Platonem, aliquis trage-
diographus totis Athenis cum laude prætulit; non
preferatur vnus Christus Homo-Deus omnibus sen-
sibus, & sensualibus hæreticis, & intellectui huma-
no, sic se ad manifestissima natura habenti, vt oculi no-
cturno ad lumen Solis? Aristot.

Cum Platone aut Catone, Cicero errare malit,
quàm cum alijs vera dicere; & aliquis cum mira-
bili illo & laboriosissimo, planeque Adamantio O-
rigene; non malit homo cum verace Deo, imò sum-
ma Veritate sentire, quàm sensibus certè hîc falla-
cissimis, & sensuum mancipijs Calvinistis consen-
tire?

In rebus fidei, necesse est omnis Philosophia con-
ticescat. *Cedant tenebrae lumini, & nox diurno si-
deri.*

Si species arboris & fructus Euan decepit; non
decipiat nos apparens absurditas huius Sacramenti,
& speciosa hæreticorum argutiæ.

* Adde; sensus sæpè mentitos esse, ac menti-
ri.

Quis vela nauium procùl distantium nigra non
putet, quamuis reapse sint candidissima?

Quis remum, aut bacillum quemuis, partim aqua
merlum, partim extantem, non vel fractum, vel in-
star curuati ac intensi arcus inflexum credat, qui ta-
men extractus, rectus integerque monstratur?

Seneca lib. 3. nap. quæst. Nihil acie nostra fallaci-
us, non tantum in his à quibus subtiliter peruidendis illa
colorum diuersitas submouet: sed etiam ijs quoque,
quæ ad manus cernit. Remus integer in tenui aqua
fracti speciem reddit. Poma per vitrum adspicientibus

multò maiora sunt. Columnarum interualla porticus longiores iungunt. Ad ipsum Solem reuertere, hanc quem toto orbe terrarum maiorem probat ratio, aries nostra sic contraxit, vt sapientes viri pedalem esse contenderint. Quem velocissimum omnium nemo nostrum videt moueri, nec ire crederemus, nisi adpareret ipse.

Quis Echo verba nostra repetentem audiens, non putet hominem esse, è latebris nescio quibus vel imitantem, vel irridentem, vel responsantem?

Quoties verò decepta & manus.

Isaacus, dum pelles hoedinas collo manibusque sui Iacobi à matre circumpositas palpat, & vt vult, tractat, putat sui Esau se manus collumque contingere. Auditum verum renuntiante, tactus tamen fellit.

Vox quidem vox Iacob est; sed manus, manus sunt Esau. Gen.

Sortilegis verò quàm sæpè contingit, nil nisi folia mera aridaque tractare, dum tenere aureos senummos putant!

Quàm sæpè falsò creditis perdicibus in comitijs suis vescuntur, falsoque epulo videntur impleri, quasi que in famosissima Solis mensa sedere!

Ergò sensus sæpè mentiri contingit contra Epicurum: Ergò, si quia vel vnus semel in vita mentitus sit, sublatum est omne iudicium veri & falsi, iuxta Epicurum: in hoc saltem, de veritate corp. & sanguinis Christi in Eucharistiâ, iudicio, sensibus omnino nullis est credendum. *Auditum solo in te creditur.*

Retrogradè, & recíprocè in gratiam Dei & gloriâ reuertendum.

Nimiùm & parùm credendo, cui & vbi minùs & magis oportuerat, perijimus? nunc multùm credendo, cui parùm tunc creditum est; & minùs ac omnino

nō nihil credendo, cui tūc nimium creditum est, re-
deundum, emergendum.

Perijmus vetitis vescendo? emergamus, vescen-
do imperatis.

Denique, non tām *arbor scientiæ* affectanda, quam
arbor vitæ, fidei scilicet, & bonorum morum. Non
tām Scholæ, quàm vitæ inhiandum.

Iustus ex fide viuit.

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Surgunt indocti, & cælum rapiunt. D. Augustin.
lib. 8. Confess. c. 8.

Credentes affectat Deus, & facientes. (prou. gall.
pulchra profectò auis, phasianus, id est, ad sonum galli-
cum, *faciens, operans; re magis, quàm verbis, bona*
representans. q. d. In pretio sunt qui faciunt bonum,
non qui sciunt.

Iam (vt sunt tempora & mores) egemus Fide
& credulitate, inter tot hæreses; iam egemus
charitate, bona voluntate, vitæ emendatio-
ne, inter tot corruptos, corruptores, & corrupte-
las.

*Non circumferamur omni vento doctrinæ; non huc
illucque feramur, vt Cepphos auis, eiusmodi, tantæ-
que leuitatis, vt in quamcunque partem ventus fla-
uerit, in eam feratur.*

FIDE PRISCA, & MORIBVS ANTIQVIS
viuamus.

His artibus gradibusque reuertemur in cælum,
vnde contrarijs excidimus.

His moribus cum Deo noua foedera feriemus, qui
vetera studijs planè diuersis & aduersis, magno no-
stro malo, violauimus.

Faxit DEVS, vt velimus, & possi-
mus.

Palea & Mica.

* 1. *Iste sermo; Hoc est corpus meum. Hic est calix meus &c.* visus est ipsi Luthero tam potens, ut cum etiam discoperet fieri Zuinglianum, quod ea re plurimum incommodare Pontifici potuisset; victus tamen & captus apertissimo contextu, cederet: neq; minus inuitus Christum verè præsentem in sacramento sanctissimo fateretur, quàm olim Dæmones, victi miraculis Christi, Dei filium vociferati sunt. *Luther. ep. ad Argem.*

* 2. *Asinus* Diui Antonij Paduani famelicus licet, tamen ab hac esca sibi proposita abstinens, id docet. Sed & illa D. Francisci ouicula, ad eleuationem corporis Christi in Missæ sacrificio adorabunda. *D. Bon. in vita D. Franc. cap. 8 §. 6.*

* 3. *Verè tu es Deus absconditus.* Generationem eius quis enarrabit? variam patitur interpretationem. Vel enim loquitur, de ortu Christi æterno ex Deo Patre, quæ vulgatissima opinio est; vel de natiuitate eius secundum carnem ex Matre Virgine, secundum Hieronymum: vel de innumerabili populo in Christi verba iuratos & per baptismum Christi regenerando; vel denique de ineffabili eius in sacramentum Eucharisticum, verbis Sacerdotis, illapsu, & specierum in Christum ipsum transsubstantiatione.

Diceres hic Deum, ut olim ipse, inspirando in faciem simulachri lutei, hominem representantis, à se plasmati, ei indidit vitam ac mentem; ita mundo renascente sub Euangelio, voluisse homini Sacerdoti vicissim facultatem istam longè honoratissimam conferre, quia ore, verbis pauculis, & quasi flatu leuiculo, panem ac vinum in Deum. Hominem mox conuerteret, ac transsubstantiaret.

Quod

Quod de seruis suis dixit Chrittus: *Et maiora hominum faciēt &c.* fortassè & hùc quoq; spectabat. Nàm longè plus est, ab homine Hominem-Deum paucis verbis, & quasi solo flatu, in altari velut generari, quàm hominem à Deo è terra primum formari, deindè insufflando animari.

Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.

Aure Chrittum Maria cōcepit; ore Sacerdos è cœlo ad altare eundem adducit.

Fœcunda tunc auris Mariæ, nunc fœcunda sunt oris Sacerdotum.

* 4. S. Iuliana oraculo quodam, dùm inclusa esset, Fœsum V. Sacramenti post Pentecosten celebrandum, Collegio D. Martini (Leodij) proposuit, quod ab Urbano IIII. mirifice dilatatum est in vniuerso orbe terrarum perpetuo celebrari. Sic F. Ioannes Placentinus, in 40. Antistite Leodiensium.

* 5. Saladino, aut certè (quod potius crediderim) Saphandino filio, de Ludouico Francorū Rege capto cecit victoria; quum ad Damiatinam urbem Pelusiaco Nili ostio in Christiana castra effuso, miserabilem cladem accepisset. Ferunt Ludouicū, vt se redimeret, in pactiois fidē, Christianam hostiam victori impio tradidisse, nō minore accipientis, quam tradentis, gloria, quando barbarus pro sua superstitione inane externæ fidei pignus acciperet, in eam spem, vt ad perpetuum dedecus, si Rex inclytus in exoluenda pecunia impiæ fidē falleret, inexpiabilis inuidia maxime pio Regi conflaretur. Paulus Iouius l. i. Elog. viorum illustrium, in Saladino Aegypti, Syriæq; Sulthan.

Vbi cautè & sanè intellige illa verba Iouij (inane æternæ fidei pignus.) vt nō putes, simpliciter inanē Eucharistiam nostram ab eo dici, sed inanem à Barbaro habitam pro sua superstitione, & opinione.

* 6. D. Augustin. serm. 147. de Temp. sed loquens de resur-

resurrectione Christi. *Quid aliud facerent homines, qui ea quae sunt hominum, sapiunt, quam sic disputare de Deo contra Deum? Ille enim Deus est, isti homines sunt... In homine carnali tota regula intelligendi est consuetudo cernendi. Quod solent videre, credunt: quod non solent, non credunt. Propter consuetudinem facit Deus miracula, quia Deus est.*

Ibid. Quare miramur? quare non credimus? Deus est qui fecit.

Ocultat & quorundam manus, credunt tantum quod vident, ut loquitur Plautus.

Græca fide omnia tractare volunt, id est, præsentem pecunia, & vsu sensuum corporis.

* 7. *In Eucharistiâ verum esse corpus Christi, vel hoc argumento est, quod Christiani, ab eius sumptione, anthropophagi, Cerberi, seu carniuori, ab Ethnicis vulgò dicebantur, atque accusabantur.*

* 8. *Ex Epistola quadam Philippi Melancthonis de Cœnâ Domini, ad Ioannem Oecolampadium amicum suum, datâ Spiræ 1529. Non modo cogit cui ipse, quid in vtramq; partem dici possit, (de Cœna Domini scilicet:) sed inquisiui etiam veterum ea de re sententias... Cum omnia quae in vtraque parte firmissima videntur, expendi, dicam pace tua, non tamen eo in sententiam tuam: Nullam enim firmam rationem inuenio, qua conscientia discedenti à proprietate verborum satisfaciat. Et post pauca. Quod si gratiam aucuparer, non ignoro quam multos & magnos eruditos viros habeat vestra factio, horum amicitiam non contemnerem. Itaq; si mihi vestra sententia de Cœna Domini placeret, simpliciter profiterer. Vos absentis Christi corpus, tanquam in tragœdiâ representari contenditis: ego de Christo video extare promissiones: Ero vobiscum vsque ad consummationem seculi. & similes, ubi nihil est opus diuellere ab humanitate diuinitatem, proinde sentio hoc sacramentum*
vera

vera presentia testimoniū esse. Quod cum ita sit, sentio in illa Cœna presentis corporis *νοῦν* esse. Cum proprietates verborum cum nullo articulo fidei pugnet, nulla satis magna causa est, cur eam deseramus. Et hæc sententia de presentia corporis, cōuenit cum alijs scripturis, quæ de vera presentia Christi apud nos loquuntur. Nam illa est indigna Christianis opinio, quod Christus ita quandam cuius partem occuparit, ut in eâ, tanquam inclusus carceri, sedeat. Tu colligis absurda multa, quæ sequantur hanc sententiam. Colligis etiam quasdam veterum sententias, quæ pro te videntur facere. Sed absurda minus offendunt eum, qui meminerit.

De rebus cœlestibus ex verbo Dei, non ex Geometriâ, faciendum esse iudicium, quique tentatus didicerit nullam esse rationem, quæ conscientiam satis docere possit, cum a verbo Dei discesserit.

In ijs locis, qui citantur ex veteribus, agnosco quãdam esse dissimilitudinem, sed tamen ex his, si quis prudenter eligeret grauisimorum autorum dicta, inueniet plerique, quæ ostendunt hanc, quam nos sequimur, veteris Ecclesiæ, quatenus nobis nota est, communem fuisse sententiam, tamen si tu quidem homo disertus, quosdam locos nimis callidè interpretaris, & ad tuam causam torques.

Veteres cum de resurrectione disputant, allegant cœnam, nec ineptè, meo quidem iudicio: significauit enim Christus Apostolis se resurrecturum esse, quia sui corporis *νοῦν* instituit. Necessè enim erat, ut viueret corpus, quod nobis impartendum erat. Quod si veteres sensissent absens corpus representari, quomodò inde probarent resurrectionem? quia etiam si non resurrexisset Christus, tamen absens corpus & consumptum representari potuit, sicut in fabulis Hector representatur...

Non volui, quid sentiam, dissimulare. Tequæ rogo, ut consideres, quantam rem, quamquæ periculosam, suscepseris.

Et

Et post pauca. *In negotijs spiritualibus in primis periculosa est ingenij sui fiducia. . . Et multo plures sunt, quã putentur, qui tantum ea amplectuntur in religione, quam ingenijs eruere, ac comprehendere potuerunt.*

Vbi hæc nota.

* j. *Melanchthonem, etsi hostem, idem nobiscum hic de Eucharistiã sentire.*

* ij. *Patrum autoritati multũ, vti oportet, deferre.*

* iij. *Fiduciam ingenij nimiam in rebus fidei damnare.*

* Pythagoras in symbolis. *De Dijs, rebusque diuinis, nil tam mirabile dicitur, quod non debeas credere.*

Plato. *Filijs Deorum absque vllã demonstratione credendum est.*

* 9. D. Aug. . . . *Si queritur ratio, non erit mirabile si exemplum, non erit singulare.*

Introibo in potentias Domini. psal.

Etiã homini contingit facere, quod quempiam vel intellexisse potest esse mirabile.

Theodoricus Gothorum Rex ep. ad Boetium. *Artis Archimedis ardua nõsse, vsus, miracula monstrare, propositum est. Molitur ostendere, quod obstupescant homines se inuenisse, miroque modo naturis conuersis, facti detrahit fidem, cum ostentet & oculis visionem.*

Facit aquas ex imo surgentes præcipientes cadere, ignem ponderibus currere, organa extraneis vocibus insonare, & peregrinis flatibus calamos complet, vt manna possint arte cantare.

Videmus per eam defensiones iam nutantium ciuitatum subito tali firmitate consurgere, vt machinamentorum auxilijs superior reddatur, qui desperatus viribus inuenitur.

Madentes fabrica in aquã marinã siccantur.

Dura cum fuerint, ingeniosa dispositione soluuntur.

Metalla mugiunt. Diomedes in ore grauius buccinatur.

mens anguis insibilat; aues simulat a frit inmiunt, & qua
rem propriam nesciunt habere, dulcedinem probantur
emittere cantilena.

Parua de illa referimus, cui cælum imitari fas est.

Hæc fecit, secundum solem in Archimedis sphaera de-
currere.

Hæc alterum Zodiacum circulum humano consilio fa-
bricauit.

Hæc Lunam defectu suo reparabilem artis illuminati-
one monstrauit, paruaque machinam grauidam mun-
do, cælum gestabile, compendium rerum, speculum natu-
ra ad speciem ætheris indeprehensibili mobilitate vo-
lutaui.

Sic astra, quorum licet cursum sciamus, fallentibus
tamen oculis prodire non cernimus. Stans quidam in illis
transitus est, & quæ velociter currere vera ratione cog-
noscis, se mouere non respicis.

Quale est hoc homini, etiam facere, quod vel intelle-
xisse potest esse mirabile?

Et paulò post. Inuiderent talibus (horologiis sc.
scolaribus) si astra sentirent, & meatum suum fortasse
descederent, ne tali ludibrio subiacerent...

O artis inestimabilis virtus, quæ dum se dicit ludere,
natura praualet secreta vulgare....

Mechanema in quibusdam etiam nititur superare na-
turam.

Hæc fecisse dignoscitur Dædalum volare, hæc ferreum
Cupidinem (adde lector, & Mahometis sepulchrum
in sua Moscheâ, quam vocant) in Diana templo, sine a-
liqua illigatione, pendere.

Hæc hodie facit muta cantare, insensata viuere, im-
mobilia moueri....

Mechanicus (si fas est dicere) penè socius est natura,
occulta referans, manifesta conuertēs, miraculis ludens,
ita pulchrè similans, vt quod cõpositum nõ ambigitur, ve-
ritas æstimetur...

Quoties

Quoties exteri non sunt credituri, quæ viderint? Quoties hanc veritatem lusoria somnia putabunt? Hæc ille ibi.

Quis capere possit, quo modo faber nescio quis (vt dicebatur) ferrarius, Vrbecule Fontium-Episcopi cuius, homo incultus, & penè sordidus, horologium illud construxerit, quod Montibus Hannoniæ non ita pridem in domo Concordiæ, è theatro, exiguo ære pluribus diebus spectandum ostentauit, in quo per quamdam vnã fenestellam visebantur omnia penè mysteria Passionis Saluatoris, nunc hoc, nunc illud per iusta interualla, & ea pars imprimis mirabilis, quã Petrus cernebatur brachium gladiumque attollere, ac mox in caput Malchi, etiã cum sono cadentis, remittere, & Malchum ipso ictu kernere (quæ ipse cum infinitis alijs vidi) sed & gallinæus ipse, suo tempore atque ordine, cantare dicebatur, quod tamen non audiui? Vellem tanti artificis nomen scire, memoriæ posterorum sempiternæ his literis consecrandum.

Quis intelligat modum Horologij illius famosissimi Templi Mariani Cameracensis?

Quis nisi artifex portatilia illa & sonora horologia, vix cui magnitudine, nullis ponderibus, nullis fidibus, aut chordis adiuta?

Quis nisi artifex intelligat, vnde fiat puluis ille tormentarius, ipso tonitru sonantior, & quouis fulmine nocentior, & ferè dixi potentior?

Quis præter Archimedes sciat, quibus machinis tota mundi huius moles moueri, & aliò transferri possit, quod is se facere posse iactauit, si locus esset, quò transferret? *Launeus lib. Theat.*

* 10. *Lactan. lib. 1. diuin. Instit. cap. 1. Veritas, id est, arcanum summi Dei, qui fecit omnia ingenio, ac proprijs sensibus non potest comprehendi. alioqui nihil inter Deum, hominemque distaret; si cõsilia, & dispositiones illius*
Maiestatis

Maiestatis aeternae cogitatio assequeretur humana.

Cicero apud Lactantium lib. 3. diu. Instit. c. 14. *Mihi non modo ad sapientiam caeci videmur; sed ad ea ipsa, quae aliqua ex parte cerni videntur, hebetes, & obtusi.*

Si dandum est, aliquid posse sapientes, quod idiotae non comprehendant; multo magis dandum est aliquid posse Deum, quod nulli sapientes intelligant.

Lactantius lib. 2. institut. diuin. c. 5. *Archimedes Siculus concauo aere similitudinem mundi, ac figuram potuit machinari, in quo ita Solem, ac Lunam composuit; ut inaequales motus, & caelestibus similes, conuersionibus singulis quasi diebus efficeret: & non modo accessus solis, & recessus, vel incrementa, diminutionesque Lunae, verum etiam stellarum vel errantium, vel vagarum dispaes cultus, orbis ille dum vertitur, exhiberet.*

* II. Henricus Kornmannus in Templo Naturae historico, tit. de Arboribus terrae, Conclusionem I. mihi pag. 215. sic ad verbum. *Fecit Deus, ad ornatum & decorem Paradisi, triplex lignorum genus, secundum Isidorum & Augustinum de ciuitate Dei, vnum ad sustentationem vitae per nutrimentum, de quo dedit praecipuum affirmatiuum, dicens Gen. 2. ex omni ligno parad. comedere. Aliud fuit ad probationem obedientiae, scilicet lignum scientiae boni & mali, de quo dedit praecipuum negatiuum, dicens: De ligno autem scientiae boni & mali ne comedas. Comestor dicit, quod lignum scientiae boni & mali, dictum est ex eo, quod ex eius comestione secutum est, quia senserunt statim post comestionem, malum aegritudinis, & imbecillitatis, ac rebellionis carnis contra rationem, & sic ceperunt cognoscere bonum sanitatis, firmitatis obedientiae, ac malum infirmitatis, aegritudinis, imbecillitatis ac inobedientiae. Tertium fuit lignum in paradiso nobilius alijs, scilicet Lignum vitae, & hoc tripliciter,*

Z

primò

primò propter effectum, quia dabat se comedenti causam immortalitatis, & prohibebat causam infirmitatis. Non tamen virtute naturali purè, sed magis gratuite propter virtutem anima obedientis Deo, quæ erat immortalitatis causa principalis ipsius corporis secundum Thomam in scr. secund. sent. quia quoties homo fuisset infirmatus, de isto ligno sumisset, & sanitati datus fuisset, & hoc sic continuasset, vsque dum numerus electorū compeltus fuisset, tunc omnes simul in cælum rapti fuissent. Secundo propter sitam, quia situm erat in medio paradisi, quasi pretiosius & dignius omnium. Tertio propter sacramentum secundum Augustinum vbi supra, vbi dicit, quod per lignum scientiæ boni & mali significatur liberum voluntatis arbitrium. Per lignum verò vitæ Christus significatur. Ezech. 31. Omne lignum paradisi non est assimilatum illi. Cant. 4. Emissiones tuæ paradisi malorum puniceorum, cum pomorum fructibus.

Mea opinio, saluo alterius cuiuscumque melius sentientis iudicio est, Arbor vitæ & arbor scientiæ boni & mali, erat vna arbor. Coniunctio enim, Et, non est diuersatiua, sed copulatiua & explicatiua, pro (id est) Arbor vitæ, Et quæ etiam erat arbor scientiæ boni & mali. Vna arbor duo nomina habens diuerso respectu. Arbor vitæ, quia si non attigissent illam secundum præceptum Dei, vixissent in perpetuum. Arbor scientiæ boni & mali eo respectu, quia ex transgressione contra mandatum Dei peccabant, & noscebant ex peccato, an fecerint bonum malumue. Ideoque dicebatur Arbor vitæ, non vt si vescerentur ex ea, viuerent, sed si abstinerent ab eâ, viuerent iuxta mandatum Dei. Arbor scientiæ boni & mali, dicebatur, quod quocumque die comederint ex eâ, morerentur scientes quid fecerint boni & mali. Et quod Deus dicit. Ecce Adamus factus nobis similis, ne attingat etiam arborem vitæ, est derisio, & admonitio peccati. Hæc ibi.

* 12. Ioannes Temporarius lib. 1. demonstrat. Chronologicarum cap. 4. 25 (scilicet scientiæ boni

& mali) non alia esse censeripotest, quam ficus Indica,
 visu pulcherrima, fructu magnitudine ciceris ficui simili,
 eximia suauitatis, quæ nascitur ad amnem Acesinem, in
 mediâ Indiâ, siue in medio Paradisi: de quâ Theophrast.
 lib. 4. de Plant. & Strabo Geograph. 15. Plinius verò lib.
 17. c. 5. sic eâ describit. Ficus ibi exilia poma habet: ipsa se
 sæper serēs, vastis diffunditur ramis, quorū imi adeo cur-
 uantur in terrâ, vt annuo spatio insigantur, nouamq; pro-
 paginē sibi faciant circa parentē, in orbē, quodâ opere to-
 purio. Intra sepem eam astuant pastores, opacā pariter
 & munitā vallo arboris, decora specie subter intuēti, pro-
 culue fornicato ambitu. Superiores eius rami in ex. elsū
 emicāt, speciosâ multitudine, vasto matris corpore, vt 60.
 passus pleraque orbe colligāt: vmbra verò bina stadia o-
 periant. Foliorū latitudo peltæ effigiē Amazonicæ habet:
 ea causa fructū integēs crescere prohibet, rarusq; est, nec
 faba magnitudinē excedens, sed per folia solibus coctus,
 prædulci sapore, dignus miraculo arboris: Gignitur circa
 Acesinē maximò amnē. Idē Plin. alibi proditū docet sub
 vna sicuturmas equitum cōdi. Strabo scribit ramos au-
 ctos, & iam ad 12. cubitos progressos, reflecti in terram,
 indeq; radices agere, ac rurs⁹ excrescētēs trūcū facere, è
 quo iterū incremēto simili deorsū reflexos, aliā propagi-
 nē in terrâ demittere, & ita aliā & aliā, eodem deinceps
 modo: ita vt ab vna arbore ingēs vmbra culu fiat, taber-
 naculo multis columnarū ordinibus distincto simile. Nul-
 la arbor alia esse potest, quæ cū historia Mosis magis qua-
 dret. In medio est paradisi, eoq; loco vbi serpentū magna
 vis ex humore & calore producitur, fructū fert dulcissi-
 mū: nec vlla alia duos homines in medio sui abscondere po-
 test. Tū. n. in primo vigore fuerut arbores integræ, nō ex-
 esa aut erosa. Ac disertē Moses ait in medio arboris am-
 bo se abscondisse, ne quisquā putaret, post arbore stetisse.
 Hæc igitur ipsa est arbor, cuius fructū primi parentes de-
 gustarūt, è cuius folijs peltatis subligacula cosuerunt, sub
 cuius fornice mediâ sese occultarūt. Nā in ipso esu apertis

eorum oculis, nudos se conspexerunt, ideoque statim folia ficus consuerunt, ad corpus velandum: nempe eiusdem arboris, ex qua fructum decerpserant. Non enim nudos ad aliam arborem contra pudorem, & sine vlla ratione confugisse credendum est. Itaque ficus Indica fuit, ex cuius fructu comederunt, ex cuius foliis corpus texerunt, sub qua delituerunt in eiusdem intercolumnijs. Non potuit esse nostra ficus, cuius in medio nemo se abscondere potest, nec folijs eius asperimis, & affricu sanguinem elicientibus, quisquam vellet corporis tenerrimi partes cooperire, modo aliarum arborum vlla daretur. Ex quibus consentaneum esse consequimur, Adamum in India principio collocatum fuisse, & in India consitum paradysum, inter Gangem & Acesinem: vbi primum hominum genus multiplicatum est, atque inde ad ceteras regiones progressum. Lusitanus qui nostro seculo nauigationes Indicas exercet, asserunt in insula Cori (Zeilanda vocatur ab incolis, varijs frugibus, aromaticis, cinamomo gemmis, & elephantis abundans) montem præcelsum assurgere, in cuius fastigio sacellum visitur, in quo duo protoplastorū sepulcra mirā religione coluntur.

* 12. Dixit Dei filius; Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Ergo ita est. Deus enim non tantum verax, sed veritas ipsa.

Nullā opus probatione. Dicamus cum Pythagoreis; Ipse dixit, sit pro ratione dicentis Maiestas, Veritas, ac Potestas &c.

Lactant. lib. 3. Instit. diu. cap. 1. Tradita sunt breuiter, ac nudè, nec enim decebat aliter: vt cum Deus ad hominem loqueretur, argumentis assereret suas voces, tanquā fides ei nō haberetur: sed vt oportuit, est loquutus, quasi rerū omnium maximus Iudex; cuius est non argueri, sed pronuntiare verū. Ipse vt Deus, nos autē, cum &c.

Ipse dixit, & facta sunt. Psal. Noli altum sapere &c. Altiora te ne quæsieris.

Lactant. lib. 3. Instit. c. 5. *Vulgus interdum plus sapit: quia tantum, quantum opus est, sapit. A quo si quæras, vtrum sciat aliquid, an nihil; dicet se scire, quæ sciat; fatebitur se nescire, quæ nesciat.*

Idem lib. 3. c. 19. *Illos philosophos, qui naturam rerum putauerunt ingenio posse comprehendere, non excordes tantum fuisse arbitror, sed etiam impios; quod in secreta celestis illius providentiæ curiosos oculos voluerint immittere. Romæ, & in plerisque urbibus scimus esse quædam sacra, quæ aspici à viris nefas habeatur. Abstinent igitur aspectu, quibus contaminare illa non licet. Et si forte vel errore, vel casu quispiam vir aspexerit; primo penam eius, deinde in stauratione sacrificij expiatur. Quid his facias qui inconcessa scrutari volunt? Nimirum multo sceleratiores, qui arcana mundi, & hoc caeleste templum profanare impijs disputationibus quærent, quam qui eadem Vestæ, aut Bonæ Deæ, aut Cereris intrauerint.*

Quid dicas de ijs, qui nimium scrutari volunt arcana huius mysteriosissimi Sacramenti?

Quod supra nos, nihil ad nos, aiebat Socrates. *Lact. li. 3. diu. Inst. c. 19.*

Vt picturæ quædam & poemata procul spectari volunt, sic tanta mysteria.

Horat. in Arte. *Vt pictura, poesis. Erit, quæ si propius stes,*

Te capiat magis: & quædam, si longius abstes.

Hæc amat obscurum: volet hæc sub luce videri

Iudicis argutum quæ non formidat acumen.

* 13. *Inofficiosum testamentum Christi fuisset, si carnem suam dare pollicitus, umbram eius aut figuram dumtaxat dedisset.*

Inofficiosum præterea esset & internecinum, si cum potuisset tam clarè loqui, ut ab omnibus hæredibus intellectum eos in summâ pace contineret, figuratè tantum obscureq; loquutus esset. Nam tunc, his sic, istis

fic, alijs aliter intelligentibus, non tam beneficium, quàm disputationum, litium, & bellorum, seminariũ contulisset, & velut pomum Discordiæ, in medium filiorum suorum proiecisset.

Sed hæc de Christo rectè cogitari non possunt. Ergò.

DOMINICA XIV. POST PEN-
tecosten, Athi in Conventu FF. Mino-
rum, Guardiano tunc R. P. F. lac.
Lescailleto, viro sanctissi-
mo &c.

Thema *Quærite primum regnum Dei, &
iustitiam eius & hæc omnia adjicientur
vobis. Matth. 6.*

Dicendum ho-
die mihi

1. Quàm utilis sit Christianis hod. Euan-
gelij perpetua memoria.
2. Quot quibusque argumentis Chri-
stus dehortetur suos, à perplexa il-
la rerum necessarium solitudi-
nes
3. Quid per regnum Dei & iustitiam
eius, intelligendum; & quibus ex-
emplis doceri possit, verum esse
Quærite primum &c. AVE.

I.

*Quàm utilis sit Christianis hod. Euan-
gelij per-
petua memoria.*